ՄԱՄՐ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՍԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆԸ

Կ. Պոլսոյ ներ. Տարեկան 180 ղրշ. Արծաթ
,, ,, Վեցամսեայ 100 ,,
,, ,, Եռամսեայ 60 ,,
Գաւառաց ներ. Տարեկան 200 ,,
,, ,, Վեցամսեայ 110 ,,
Մէկ թիւը Մեծ թերթ 3 ,,
,, Փոքր ,, 1 ,,
Ծանուցման տողը 2 դուրուշ է:

ԳԱՅՄԱՆԸ

Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ է, եւ ամեն ամսոյ 1ին կամ 15ին կ'ակնի:
Դուրս գացած լրագրաց ճամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որեւիցէ գրութիւն՝ Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի. եւ ճամբու ծախքն ալ ղրկողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 9 ՅՈՒՆԻՍ 1866

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Վերջապէս ամիսներէ 'ի վեր վախցուած պատերազմն եկաւ հասաւ և չկրնար դիտցուիլ թէ ե՛րբ վերջանալի դառնէ կամ ի՞նչ արդիւնք պիտի ունենայ։ Գաղղիոյ վախքները կը կատարուին։ 1815ի տակի դաշնադրութիւնները հեռացնելէ բռնադարձուելէ ետև հինգ վերջին հարուածը կընդունին։ Գերմանական դաշնակցութիւնը կը քակուի, և Պրուսիա խրոխտարար կը բաժնուի անկէ։ Այսուհետև ապարեզը թնդանօթներուն կը մնայ, և իրաւունքն ալ յաղթողին։

Երբէն ծանուցինք թէ Աւստրիա բրուսիական զօրաց Հոլշթէյն մտնելը գերմանական Համագումարին խնայելով հրաւիրեց զայն որ պատերազմի պատրաստուի։ Համագումարը յունիս 14ին պատասխանելու խօսք առաւ՝ Հանալով որ հաշտութեան վերջին ձգմ'ալ թափէ։ բայց ամեն ջանք անօգուտ ելլալով՝ Աւստրիոյ առաջարկութիւնն ընդունեց, որոյ նպատակն քուէ տալուն Սաքսոնիայի, Պաւիէրայի, Հանովերի և Վիւրթեմպերկի տերութիւնները։ Հետ ասիկայ պատճառ տուաւ Պրուսիոյ՝ գերմանական դաշնակցութիւնէն բոլորովին բաժնուելու և իր զօրքը Հանովերի, Սաքսոնիայի ու Հեսէ-Քասէլի երկիրները մտցնելու։ Հետևաբար Աւստրիոյ կայսրն յունիս 17ին Վիեննայի մէջ պատերազմի յայտարարութիւն հրատարակեց, և թերևս հիմայ աւստրիական բանակն ալ Սիլեզիա մտած է։

Գերմանական դաշնակցութեան մասնորդներուն մէջ մինչև հիմա Աւստրիոյ և Պրուսիոյ զօրքերը պահպանութիւն կընէին, ուստի կը վախցուէր որ պատերազմը բացուած առեն այն ամրոցներն ալ պիտի նեղուին։ Այս հաւանականութեան առաջքն առնելու համար Աւստրիան որոշեց դաշնակցութեան ամրոցներէն դուրս հանել աւստրիացիներն ու բրուսիացիները, և Պատէնի զօրքը պահապան դնել, բայց նայինք Պրուսիա պիտի յարգէ՞ այս որոշումը։

Ներկայ պարագայից մէջ Գաղղիոյ բռնելիք դիրքը շատ մը մեկնութեանց տեղիք կուտայ։ Նարոլէոն կայսրն աղգայնութեանց և ընդհանուր քուէարկութեան սկզբունքը կը պաշտպանէ։ բայց եթէ չենք սխալիր, այս տեսական սկզբանց հետ անդրկական քաղաքականութիւն մ'ալ ունի որ բոլորովին գործնական է, և ըստ այնմ, մինչև որ Գաղղիոյ շահերը չապահովեն, իր սուրը պատեանէն չհաներ։ Լեհաստանի խնդիրը լեռվին մեր ըսածը կը հաստատէ։ Գաղղիա կուզէր Լեհերուն ազատել, կամ գոնէ Ռուսիոյ կառավարութեան ներքև անոնց ինքնօրինութիւնը վերահաստատել, բայց մինակ ինք իրեն Ռուսիոյ դեմ նեռուիլ չուզեց։ Սմանապես Գաղղիա համակրութիւն ուներ իտալական ազգայնութեան, բայց այս լոկ վերացեալ գաղափարին համար Աւստրիոյ հետ չպատերազմեցաւ, այլ իր նպատակն էր Աւստրիոյ ձեռքէն ազատել Վենետիկ, ինչպէս որ իր շահն ալ կը պահանջէր։ Իսկ միութիւն Իտալիա ինքն իրեն բաւ իր կամովին շարժմամբը, որով հիմա ալ Վենետիկը կը պահանջէ։ Նարոլէոն կայսրն իր արտաքին գործոց պաշտօնէին գրած նամակին մէջ այս պահանջումը կարևոր կը համարի Իտալիոյ ապահովութեան համար, բայց այն առեն ինչո՞ւ Ֆուրիի դաշնադրութեամբ Աւստրիոյ իրաւունքը ճանչց Վենետիկի վրայ։ Ուրեմն եթէ հիմա կուզէ որ Իտալիա Վենետիկն առնելով իր միութիւնը կատարելագործէ, անհնար է որ Գաղղիա նոր շահ մը չունենայ, կամ ինչպէս որ կը կարծուի՝ նոր փոխարինութիւն մը չառնայ։

Այսպէս նաև Գերմանիոյ նկատմամբ ազգայնութեան սկզբունքը որչափ ալ գեղեցիկ բան մ'ըլլայ, Գաղղիա ամենևին շահ մը չունի որ գերմանացիք միացեալ ազգութիւն մը կազմեն կամ Պրուսիա իր աշխարհակալական դիրքն ամրապնդեցնէ։ Բայց երբոր կայսրն այս կարծիքները կը գրուի Գաղղիոյ շահերուն ծառայեցընելու համար, և մէկը չկրնար ժխտել թէ ասիկա ճարտար քաղաքականութիւն մը չէ։ Դրժբարդարար Օրէնքդրական ժողովը՝ Պ. Թիէրի և Պ. Ժիւլ-Ֆաւրի պահանջման հակառակ՝ կայսեր նամակին վրայ բացուած վիճաբանութիւնները դոցեց, որովք թերևս Գաղղիոյ բռնելիք քաղաքականութիւնը քիչ մ'աւելի կրնար պարզիլ։ Առ այժմ Գաղղիա, ինչպէս որ դեսպանաժողովին հրաւէրին առթիւ Աւստրիոյ գրած ծանուցագրին պատասխանելով յայտարարութիւն կընէ, կասարեալ չեզոքութիւն կը խոստանայ։ բայց պատերազմն այնչափ անսակնկալ դէպքեր, այնչափ յեղակարծ հեռանգներ կը պարուսնակէ, որ մինչև վերջը Գաղղիոյ չեզոքութեան վրայ վստահիլ չելլար։ Մանաւանդ եթէ Աւստրիա Իտալիոյ յաղթելով 1859էն առաջ եղած իրաց վիճակը վերահաստատելու ելնէ, անհնար է որ Գաղղիա անտարբեր մնայ։ ուստի այժմէն Սաւոյի և Նիսի մէջ Գաղղիա ալ բանակ մը կը կազմէ։

Այս նկատմանց պատճառաւ ընդհանուր պատերազմն աւելի կը վախցուի։ Բրդէն Ռուսիոյ և Աւստրիոյ մէջ դաշնակցութիւն մ'ըլլալը կը հաստատուի, և Ռուսիոյ Լեհաստանի սահմանագլուխները զօրք դիզելը բաւական հաստատութիւն կուտայ այս զրոյցին։ Սըսուի նաև թէ Ռ. Դուքն ալ այն դաշնադրութեան կրնայ մասնակից եղած ըլլալ, վասն զի Մոլտաւ-Վալաքիոյ խնդրոյն մէջ երեք տերութիւններն ալ համամիտ կը թուին։ Ռուսիա Փարիզի դեսպանաժողովին մէջ ազգուկերպիւ բողոքեց Հօհենցոլլերնի իշխանին գահակալութեան դէմ, որ ձեռքի տակէ Պ. ու Պիսմարքի հաստատածն ըլլալով Աւստրիոյ ալ հաճելի չկրնար ըլլալ։ Միւս կողմանէ Ռատիբի լրագրին տուած յայտը թէ Պ. Ռ՞օն Ակիա որ Կարլոս իշխանին կողմանէ մայրաքաղաք զրկուած էր, կրնայ յաջողել իր պաշտօնին մէջ, 'ի գիրև երլա։ վասն զի այս շաբթու Պ. Ռ՞օն Ակիա ձեռնունայն եւ դարձաւ զինք զրկողին քով։ Բայց թէ արդեօք Ռ. Դուքն իր ակնարկ վասնզի մէջ ինկած շահերը պաշտպանելու համար պատերազմի պիտի գիմէ՞, որուն կը պատրաստուի, և թէ Անգղիա այս արևելեան ու արևմտեան խառնակութեան մէջ իր Բրիտանական պարարիւնութեամբ հանդարտ պիտի նստի՞, անհնար է այժմէն դուշակել։ Ուրեմն առանց հաւանականութեանց մէջ թափառելու՝ սպասենք և դէպքերն արձանագրելով բաւականանք առ այժմ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Փարիզ 17 յունիս.

Բրուսիայիք Սաքսոնիա, Հանովէր և Հէս Քասէլ մտան։ Աւստրիոյ կայսրն յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որուն մէջ կը ծանուցանէ թէ պատերազմն անհրաժեշտ է։ Օրէնք առնելու հարկադրուելով, Աւստրիա և իր պաշտպիցները զայն վար չպիտի դնեն մինչև որ իրենց անկախութիւնն ամրանայ և ապահովի։

Ֆրանքֆորթ 16 յունիս.

« Աւստրիայի Սաքսոնիայի օգնութիւն տալու առաջարկութիւնն ընդունեց։ »

Փարիզ 18 յունիս.

« Աւստրիոյ կայսրն յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որուն մէջ կը յայտնէ թէ Բրուսիայէն ու Իտալիայէն սարսկեալ զէնք կառնու, որք առանց իսկ կանխաւ պատերազմ հրատարակելու իր վրայ կը յարձակին, և կրսէ թէ սուրը պատեանը չպիտի դնէ մինչև որ Աւստրիա և գերմանական դաշնակցութիւնն ամրանան Եւրոպիոյ մէջ։

« Բրուսիացիք Սաքսոնիա մտնելը կը շարունակեն։ չենք գիտեր թէ կռիւ եղա՞ւ։ »

Վիեննա 19 յունիս.

Պատը Լէյբսիքի շրջականները պատերազմ մը կ'ապատուի։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Բ.

Զարմանալի դէպք մը։ — Սիրահարութիւն։ — Ռուսոյի Ժիւլին։ — Ընկերական եւ ընտանեկան կապեր։ —Աղատութիւն եւ գաղափարակոթութիւն —Խնամիի տիկնայք։ —Ծանր խորհող օրիորդք եւ երիտասարդք։ — Տիրութեան եւ զօրութեան հաւասարակշռութիւն։

Այս օրերս զարմանալի դէպք մ'ամենուն խօսակցութեան նիւթ կը մատակարարէ, և զանազան կարծեաց տեղիք կուտայ։ Ներայի պատուաւոր կաթոլիկ ընտանիք մը (բայց հայ չէ) անհաճոյ դէպքի մ'առարկայ եղաւ։ վասն զի իրայելցւոյի Պարիս մ'իր ծոցէն նոր Հելենէ մ'առևանգեց։ Սակայն կիներու համար Տրուվաներ քանդելու ժամանակն անցած է, և առևանգիչներու դէմ պատժական օրէնաց յօդուածներն զատ ուրիշ պատուար չկայ։ այս ալ թէպէտ սակաւ պատուար մը չէ, բայց ամենէն աւելի զօրաւոր արգելքն են ընկերութեան կապերը, որոց դէմ ելած նկատումները և մանաւանդ պարտուց դգացումը։ Ահա կաթոլիկ օրիորդ մը հրեայ երիտասարդի մը կը սիրահարի։ Աւրապայի մէջ քաղաքային ամուսնութեամբ երիւրքն ալ իրենց միախքին կրնան հաճիլ, բայց հոս ամուսնութիւնը կրօնական է։ արևելեան հաստակութիւնները կրօնական ներողութեամբ չեն փայլիր, և այն ինչ ջերմեռանդ քրիստոնեայն աւելի ատելիք մը կը լսուի եթէ ուրիշ դաւանութենէ եղող քրիստոնեայ մ'իր հաստատակութենէն ազջիկ մը փախցնէ, ո՞ւր կը մնայ հրեան։

Բայց անձրեւէն փախչողները կարկուտի կը բռնուին։ ուրիշ քրիստոնեայները հերետիկոս համարողներն իրենց աղջիկը հրէի մը տալու կը հարկադրեն, վասն զի անիրաւ Եւրոպն օրիորդին պրաէն կրօնից տարբերութիւնը վերցուցեր է։ Պարելի՞ բան է այսպիսի ամուսնութեան մը հաճութիւն տալ։ մեք ալ կը խոստովանինք թէ ոչ։ ուրեմն ծնողք իրաւամբք կը հակառակին, և օրիորդն իր փափաքին հասնելու համար հայրենի յարկէն անելեւոյթ կըլլայ, որպէս զի քաղաքային ամուսնութեամբ իր սիրելւոյն հետ կարդուի։

Արդարև քիչ հետաքրքրական չըլլար առաջին անգամ արևելից մէջ ալ քաղաքային ամուսնութիւն մը տեսնել երկու այլակրօնից մէջ; բայց դժբաղդաբար այս դէպքն երկու կերպարանք ունի, եղերական և կատակերգական։ եղերական՝ վասն զի պատուաւոր ընտանիք մը սուգի մէջ կընկղմէ, և կատակերգական՝ վասն զի լոգին հեգնութեանց նիւթ կըլլայ։ Սէրն արդարև մարդկային կիրք մ'է, որ ուրիշ կրից նման իր կատարելութիւններն ու տգեղութիւններն ունի։ բայց վերցո՛ւր բանաստեղծից անոր բուռած ոսկեղէն թեւերը, վերցո՛ւր մարդկային երևակայութեան անոր ընծայած կատարելութիւնները, վերցո՛ւր հաճոյքն ու վայելուչը, մէկ խօսքով վերցո՛ւր պատշաճից օրէնքը, ի՞նչ կը մնայ եթէ ոչ ամենատգեղ բան մը։ Աշխարհն ալ երկնից բարձունքը կը խորհնայ և արևուն ճառագայթից դէմ իր շքեղ թեւերը կը տարածէ։ բայց կարէ՞ վեհաութիւնը, միթէ կրնայ այնչափ բարձրը սլանալ։

Ռուսոյի հանճարն սքանչելի տիպար մը նկարագրէ Նոր—Էլոյիզի մէջ։ Ժիւլի կը սիրահարի դեղեցկութեամբ և կատարելութեամբ. հաղուագիւտ երիտասարդի մը, բայց հայրը կընդդիմանայ, և երբ իր սիրելւոյն բարեկամը պաշտպանութիւն և ապահովութիւն կը խոստանայ իրեն եթէ հօրը բռնութենէն փախչի ուզէ։ Ժիւլի կը պատասխանէ։

« Հարկ է գիտնալ թէ արդեօք իրաւունք ունիմ ես իմ վրս իմ կենացս հեղինակներուն կամացը հակառակ վարուելու, այլ թէ արդեօք կրնամ այնպիսի իրաւունք մ'ի գործ դնել առանց զանոնք 'ի մահ վիրաւորելու, արդեօք կրնամ փախչիլ առանց զանոնք յուսահատութեան մէջ ընկղմելու։ . . . . Ի՞նչ, ես անդութ կերպով ձգե՞մ զանոնք, որոնցմով այս օրը կը շնչեմ, և որք կը պահեն ու սիրելի կընեն այն կեանքը զոր ուսած են ինձ, և որք ինձմէ զատ ուրիշ յոյս և հաճոյք չունին։ . . . . . Թողո՞ւմ անոնց վերջին օրերն ամօթոյ ցաւոց և արտասուաց մէջ։ . . . յուզեալ խղճիս ստիպանն ու աղաղակը շարունակ իմ աչքիս առջև պիտի բերեն իմ հայրս ու մայրս, որք անմխիթար մահուան դուռն հասած անելիք պիտի կարդան այն ապերախտ աղջկան որ զանոնք երեսի վրայ կը ձգէ և կանպատուէ։ Ո՛չ, եթէ ես առաքինութիւնը թողում, այն ալ զիս կը թողու և ոչ ես զրաիս կը խօսի։ այս ահաւելի խորհուրդը զիս պիտի խառնէ կենացս ամեն վայրկեաններուն մէջ և երջանկութեան ծոցն անգամ թշուառ պիտի ընէ։ Վերջապէս եթէ այն պիտի ըլլայ իմ բաղդս որ իմ կենացս մնացորդը խղճի խայթերով անցընեմ, ասիկա շատ անտանելի է որպէս զի կարենամ կրել, և լաւագոյն կը համարիմ ուրիշ թշուառութիւններ . . . . »

Ահա այս պարտաւորութիւնները չճանչնալուն համար հայրենական տունէն փախչող օրիորդ մը չկրնար ծանր մեղադրանքի և յանդիմանութիւնների ենթակայ։ Ի զուր է կրօնական ներողութիւն քարոզել, ինչպէս կընէ գաղղիական օրագիր մը*, և չեմ գիտեր ո՛ր փիլիսոփայութեան վրայ կոթնելով ընտանեկան և ընկերական կապերը բոլորովին անտես ընել։ Երբ մարդիկ օր մը մերժանելով այս կապերը վերցընեն, այն առեն կրնան արդարանալ թերևս այն յանցանքները՝ զորս աշխարհ հիմա խստիւ կը դատապարտէ։

Մ'որ օրերը հնարիս մարդիկ շատ մ'անվերջանալի ամրաստանութիւններ կը կուտեն ազատութեան վրայ, և իրենց միակ փատան այն է որ երթալով ցոփութիւնը կանճի։ Ցոփութիւնն անկըրթութենէ և անբարոյականութենէ առաջ կուգայ, ուստի և կրնանք ըսել թէ ազիտութեան դարու մը մէջ ազատութիւնը մարդուս ամեն կարողութիւնները կընդարձակէ։ հեռաւոր առաքինութեան և լուսոյ պէտք ունի, որպէս զի իր արգասիքը ցոյց տայ։ Առաքինութիւն չունեցող ժողովուրդ մը անարժան է նաև ազատութեան, վասն զի առանց անոր բարիքն ունենալու՝ ցոփութեան մէջ կիյնայ։ Բայց աւելի ազատութիւն և մարդոց մեծագոյն մասը միշտ գեղեցկին կը հետևի։ Գուցէ ըսածնիս քիչ մը չափազանցութիւն համարուի, բայց իրօք այնպէս է, և մարդս ո՛րչափ անարգել իր մտաւոր ու մարմնաւոր կարողութիւնները գործադրէ՝ այնչափ առաւել կը զարգանայ։ Տունկերն սառուցի մէջ չեն աճիր, այլ արևու լուսոյն առջև։ Նմանապէս մարդկային ընկերութիւնը ոգիութեան և բանութեան ներքև չյառաջդիմեր, այլ լուսաւորութեան և ազատութեան մէջ։ Աւրիա յայտնի ճշմարտութիւն մ'է, որուն կը վկայէ բոլորքարտքարքերթեալ աշխարհը։ բայց դատարարաքննութեամբ ազատութեան արժանի ըլլալը ոչինչ նուազ կարևոր սկզբունք մ'է։

Զինք կրնար դահ ըլլալ ուրեմն մեր ազգայնոց թոյլ ջանից վրայ, որոնք առանց կանոնաւոր դատարարութիւն մը հաստատուած չէ, և ո՛րչափ թոյլ և տկար են տարաբեր այն շարժումները որք տեղ տեղ կ'երևին։ և կարծես թէ շատ մը կը մարին։

Տիրապետ ընկերութիւնը կը հաստատուի գեղեցիկ սեռին գատարարանք աւելի զօրաւոր կըլլան։ իսկ ազատութիւնը մարդուս ամեն կարողութիւնները կընդարձակէ։ հեռաւորաբար առաքինութեան և լուսոյ պէտք ունի, որպէս զի իր արգասիքը ցոյց տայ։ Առաքինութիւն չունեցող ժողովուրդ մը անարժան է նաև ազատութեան, վասն զի առանց անոր բարիքն ունենալու՝ ցոփութեան մէջ կիյնայ։ Բայց աւելի ազատութիւն և մարդոց մեծագոյն մասը միշտ գեղեցկին կը հետևի։ Գուցէ ըսածնիս քիչ մը չափազանցութիւն համարուի, բայց իրօք այնպէս է, և մարդս ո՛րչափ անարգել իր մտաւոր ու մարմնաւոր կարողութիւնները գործադրէ՝ այնչափ առաւել կը զարգանայ։ Տունկերն սառուցի մէջ չեն աճիր, այլ արևու լուսոյն առջև։ Նմանապէս մարդկային ընկերութիւնը ոգիութեան և բանութեան ներքև չյառաջդիմեր, այլ լուսաւորութեան և ազատութեան մէջ։ Աւրիա յայտնի ճշմարտութիւն մ'է, որուն կը վկայէ բոլորքարտքարքերթեալ աշխարհը։ բայց դատարարաքննութեամբ ազատութեան արժանի ըլլալը ոչինչ նուազ կարևոր սկզբունք մ'է։

Զինք կրնար դահ ըլլալ ուրեմն մեր ազգայնոց թոյլ ջանից վրայ, որոնք առանց կանոնաւոր դատարարութիւն մը հաստատուած չէ, և ո՛րչափ թոյլ և տկար են տարաբեր այն շարժումները որք տեղ տեղ կ'երևին։ և կարծես թէ շատ մը կը մարին։

Տիրապետ ընկերութիւնը կը հաստատուի գեղեցիկ սեռին գատարարա-

* Էթուալ տ'Օրիան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մոլտո–Վալքիրյէն եկած լուրերը գոհացուցիչ չեն և նոր խռովութեանց կամ յեղափոխութեանց հոտեր կը բուրեն։

Հարիւր ութսուն և եօթն զինուորական պաշտօնակալք՝ Հօհենձօլէրնի Կարոլոս իշխանին հաւատարմութեան երդումը տալէրնէն ետոյ և հինգ օր առաքը խմբովին իրեն ներկայացեր են առաջարկելով որ եթէ Ռուզա իշխանը կորցնելու համար դաւակցող ասոն և վեց զինուորական պաշտօնակալները պաշտօնէ չձգէ, իրենք ամենն ալ հրաժարական կուտան։ Այս առաջարկութիւնը ընդունելուն գլուխ կեցած են՝ Ռուզա իշխանին վերջին պաշտօնեայներէն երկուքը Ֆիրբէքու և Սալոմոն, և ուրիշ քանի մը գլխաւոր պաշտօնակալք։

Իշխանը՝ որ ինքն չէր ապասեր այս այցելութեան, պատասխան տուեր է թէ իր պաշտօնէից հետ խորհրդակցելէ ետև իր որոշումը կիմացնէ իրենց։

Խպրայիլի մէջ ալ մոտիս 30ին անցք մ'անցեր է, որ կրնար մեծ կռուի մ'առիթ ըլլալ, եթէ կառավարութիւնը նուաստութիւն յանձն առնելով անուշ տեղը կոպած չըլլար։

600 սահմանապահ զինուորաց հրամայուն կրլլայ որ կանոնաւոր զօրաց հետ երթան միանան։ Այս զինուորները՝ որք Ռուզա պէ յին օրովը գերեցնելէ կցմուած են, այս հրամանն առանձնուն պէս իրենց հրամանատարը կը վանեն և Խպրայիլ դառնալով յայտարարութիւն կընեն թէ իրենք կանոնաւոր զինուորական ծառայութիւն չեն ընդունիր։ Թէ իրենց գէնքը ինկ և օրինաւոր իշխանէն (Ռուզայէն) ընդունած են, և բնաւ չեն ճանչեր օտարազգի իշխանը՝ որ իրենց լեզուն անգամ չհասկընար։

Խպրայիլի քաղաքապետը նախ քաղցրութեամբ զանոնք համոզելու և հնազանդութեան բերելու կաշխատի, և երբոր չյաջողիր։ զինուորական զօրութիւն բերելի կուտայ և զանոնք կը պաշարէ։ Այս ըներուն պէս շրջակայ գեղերու բնակիչներն և քաղաքին տարին կարգի ժողովուրդը սաք կեցեն, կրցածնուն չափ կը զինուորին և ապատամբներուն օգնութեան կը դիմեն։ Քաղաքապետը տեսնելով որ գործը պիտի դժնայ, հեռագրով Պուքրէշ կիմացընէ և հրաման կառնայ գործը ետ քաշելու և ապստամբ զինուորները թող տալու որ իրենց գեղերը դառնան։

Այս գէպքը մեծ տարտամ պատճառեր է Խպրայիլի բնակչաց, այնպէս որ բոլոր տուներն ու խանութները դոցուեր են, և շատ ընտանիք հիւպատարանները և նաւերը փախեր ապատաներ են։

Այս անցքը պատմող նամակը կըսէ թէ գեղերու ժողովուրդները բնաւ դոհ չեն այժմեան կառավարութենէն։

Մոլտավիոյ մէջ ալ մեծ յուզմունք կայ հրեից դէմ։ Բոլոր քաղաքաց և գիւղերէից մէջ ազերբաջիրներ կատարագրելուն տահմանադրութեան այն յոդուածին դէմ՝ որ հրեից համար քաղաքական ազատութիւն և կալուածատերութիւն կառաջարկէ։

Այս խնդիրը շատ ծանր է, ըստ ոլորում Մոլտո–Վալքիոյ մէջ առնուազն վեցհարիւր հազար հրեայ կայ, որք միայն Մոլտուիոյ մէջ 250 միլիոն առնելիք ունին կալուածական գրաւնելով։

Պուքրէշէն յունիս 12 թուով հեռաւեռալը կը գրեն։

«Այս օրերս լուր եկաւ թէ Եգիպտոսէն մօտ Օսմանեան և Վալքիոյի զինուորաց մէջ կռիւ մ'եղեր է։ Այս լուրը մեծ իրարանցում հանեց Պուքրէշի մէջ, և շատ մարդիկ Տամկայ Պուքրէշ մանելը մոռանալա կարծելով քաղաքէն փախչիլ սկսան։

«Այս առթիւ Կարոլոս իշխանը զինուորական ժողով դումարելով՝ յայտարարութիւն ըրաւ որ եթէ կը կարծուի թէ իր ներկայութիւնը կընայ երկրին շահերը վտանգի մէջ ձգել, պատրաստ է Վալքիոյէն մեկնելու։ Իսկ եթէ ժողովին անդամներն իր ներկայութիւնն օգտակար կը համարին և պաշտպանելու հաստատ դիտաւորութիւն ունին, կը յորդորէ զլենք որ իրենց քաղաքացւոյ պարտականութիւնն արիաբար կատարեն։ Ներկայ դանուող զինուորական հրամանատարները վճռեցին պատասխանեցին թէ պատրաստ են իրենց հայրենեաց անկախութեան համար մեռնելու։ Այսոր վայ իշխանը խօսք տուաւ թէ ուրեմն ինք ալ պատրաստ է իրենց հետ պատերազմին վտանգներն յանձն առնելու։»

Պօտայէն կը գրեն թէ գարատաղցիք ալ պատերազմի կը պատրաստուին, և իրենց խօսքին նայելով՝ Աւստրիոյ օգնութեան պիտի երթան եղեր։

Այսպէսկան երկրորդ հրամանագիր մը Եգիպտոսի փոխարքայական յաջորդութեան մէկ կարևոր կէտն ալ հեռաւեալ կերպով կարգի կը դնէ։ Եթէ փոխարքային վախճանած տեղն ժառանգը՝ որ միշտ անչրանիկ որդին պիտի ըլլայ՝ չափահաս չըլլայ, այսինքն 18 տարին հասած չըլլայ, կառավարութիւնը վախճանեալ փոխարքային կողմանէ անուանուած խնամակալի մը և խնամակալութեան խորհուրդի մը պիտի յանձնուի, մինչև որ ժառանգը չափահաս ըլլայ։ Իսկ եթէ փոխարքան առանց խնամակալ և խնամակալութեան խորհուրդ անուանելու վախճանած ըլլայ, Եգիպտական կառավարութիւնը պիտի անուանէ խնամակալը։ և պաշտօնեաները խնամակալութեան խորհուրդ մը պիտի կազմեն։ Ի, Դուրը մանաւոր Ֆերմանով մը պիտի վաւերացնէ խնամակալութիւնն ու խնամակալութեան խորհուրդը, որք անոր փոխարէն պիտի ըլլան մինչև որ ժառանգը չափահաս ըլլալով իր նախորդին նման կառավարութիւնը ձեռք առնու։

Իտալիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Լամբրմօրա զօրապետն Իտալական բանակին հրամանատարութիւն ընելու երթալով, Վալքիոյ Էմմանուէլ թագաւորն անոր տեղ մայրաքաղաքիս Իտալական գեսպան Վալքսնթի Վէնոսթա մարքիզն արտաքին գործոց պաշտօնեայ անուանեց։ Հեռաւոր երեկ Պ. Վալքսնթի Վէնոսթա գաղտնական շրջենաւով Իտալիա մեկնեցաւ։ Կըսուի թէ իր տեղը Բերլին մարքիզը պիտի յաջողիր, բայց առ այժմ մայրաքաղաքիս Իտալական դեսպանատան գործակատարութիւնն Բերլէ կոմսին յանձնուած է։

Կըսուի թէ մայրաքաղաքիս խաղայներն ալ իրենց Եգիպտոսի ազգակցայ օրինակին հետևելով՝ խումբ մը կամաւոր զօրք պիտի ղրկեն Իտալիա։

Այս շաբթու Պարատոզի պատերազմական գործոց պաշտօնեայն և երկու պաշտօնատարներ մայրաքաղաքս հանելով Պէցիւքտերէ ինքն։ Կըսուի թէ ներկայ եւրոպական պատերազմին նկատմամբ Բ. Դրան քաղաքականութեան մասին մանաւոր պատգամ մը պիտի ղրկեն։

Պայսերական հրամանագիր՝

Բանակական գործոց և հասարակաց շինութեանց վերատեսչութիւնն բաժնուելով, վերջինը Վ. սեմ։ Հարիւր փաշային յանձնուեցաւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՒՍՏՐԻԱ

Դեսպանաժողովի հրաւէրին առթիւ Աւստրիոյ տուած պատասխանին բնագիրն եւրոպական լրագրաց մէջ հրատարակուեցաւ։ Աւստրիա հաշտարար տերութեանց ջանքը դովելով կը փափաքի միայն որ կանխաւ ապահովութիւն տրուի իրեն թէ դեսպանաժողովին մասնակցող ամեն տերութիւններ պատրաստ են իրեն պէս մասնաւոր չան մը չընելու ի վնաս ընդհանուր խաղաղութեան, և հրաւիրեալ տերութեանց մէկը մեծցընելու խօսք չըլլայ։ Ի վերջոյ Աւստրիա կը զարմանայ որ Ս. Պասն ալ որոյ չաներն Իտալական խնդրոյն մէջ բարձի թողի չեն կրնար ըլլալ՝ հրաւիրուած չէ։ Իրաւանց խնդիրներէ զատ, կըսէ Պ. ալ Մէնտորֆ, զորս կուզենք անխախտ պահել։ Ս. Հօր աշխարհական տիրապետութիւնը ամեն կառավարութենց կողմանէ ճանչցուած իրողութիւն մ'է։ ուրեմն Նորին Սրբազնութիւնն անժխտելի իրաւունք ունի իր ձայնը լսել տալու Իտալական խնդրոյն վրայ զբաղող դեսպանաժողովի մը մէջ։

Կղերական օրագիրներն Աւստրիոյ քաղաքականութիւնը կը պաշտպանեն և իր պատասխանին վրայ մեծամեծ գովեստներ կուտան։

Գաղղիա Աւստրիոյ ծանուցագրին պատասխանեց թէ դեսպանաժողով դումարելու համար անոր ուղած ապահովութիւնները չկրնար տալ, ուստի և Գաղղիա իր հրաւէրը գործադրել ետ կը կենայ։ Գաղղիա կը ցաւի Աւստրիոյ խնդրած պայմանաց վրայ, բայց զանոնք կը հակընայ և կը յարգէ յուսալով որ բարկացեալ նպատակին հասնելու և մեծ տերութեանց ձեռնտուութեամբ Եւրոպայի մէջ մնայուն խաղաղութիւն մը հաստատելու նպատակաւ իր անչահասէր ճիգերը նորոգելու ժամանակը կուգայ։

— Վիէննայի Ֆրէմտենպլաթ լրագիրը կը հաստատէ թէ Ռուսիոյ արքունիքը Գաղղիոյ խնայ տուեր է թէ Աւստրիոյ առաջարկած պայմաններուն կը հաւնի։ Յիշեալ լրագրին խօսքին նայելով Ռուսիոյ այս յայտարարութեան պատճառաւ Գաղղիա դեսպանաժողովին անօգուտ համարեր է։ Ուրիշ լրագիրներ ալ ասիկա կը հաստատեն, բայց Ռուսիոյ ու Աւստրիոյ մէջ դաշնադրութիւնը կանխահաս կը համարին։

Բրէս լրագիրը կը պատմէ թէ Աղէքսանդր Բ. կայսրը Կորչաքոֆ իշխանին հետ բրած խօսակցութեան մը մէջ ըսեր է թէ. «պէտք է վերջ տալ մէկ մարդու մը դոռոզութեան, որ արդարութիւնն ու բարոյականութիւնն առ ոտն կոխելով Եւրոպայի տէրութեանց նոր սահմաններ կը նշանակէ եւ ըստ հաճոյս գահեր կը բաշխէ։» Բրէս կը յարէ թէ Աւստրիա անակընկալ օգնութիւն մը կը գտնէ Ռուսիոյ կողմէն։

—Վիէննայի Ռուսական դեսպան Սթաքելբերկ կոմսը Ալէքսանդր կայսեր կողմէն ինքնագիր նամակ մը մատուցեր է Ֆրանչիսկոս Յովսէփ կայսեր։

ԲՐԱԶԻԼԻԱ

Պէրլինէն հետեւեալը կը գրեն անդրլիական Թայմզ լրագրին։

«Պէրլինի քաղաքային ժողովն որոշեց որ կառավարութեան նոր հանած թղթադրամն իրրեւ օրինաւոր հնդունուի քաղաքային (մունիսիպալ) պաշտօնատարաց կողմանէ։... Ժողովին անդամոց մեծագոյն մասը վաճառականներ էին, եւ այս առթիւ եղած վիճաբանութիւններէն յայտնի եղաւ որ կառավարութեան ու ժողովրդեան մէջ եղած յարաբերութիւնները բարւոքելէ հեռի են։ Բայց եթէ վաճառականութիւնը ժամանակին անտարբերութիւններէն վնասներ կը կրէ։ շատ ազգասէրներ ալ արդէն առնթի կը մնան։ Պարագ մնացած զորձաւորաց խեղճութեան վրայ խօսիլ չեմուզեր, որոցմէ բիւրաւորներ կը գանուին, եւ շատ չտեւեր ծանր գործարութիւններ պիտի հանեն։ Միայն Պէրլինի մէջ ամէնից վեց շաբաթ առաջ ոսքի վրայ հիւսնութիւն ընող 8000 հոգիներէն 3000ը պարապ են։ Բայց ամենէն աւելի թշուառները նոր զինուորութեան առնուող մարդոց կիներն ու զաւակներն են։ Առնց թիւը 400,000ի մօտ է, եւ մէկ երրորդն ամուսնացած եւ իրենց աշխատութեամբ տուն պահող մարդիկ ըլլալով, իրենց խեղճ ընտանեաց սակ մը ձգած չեն։ Աղքատ ընտանիքներն իրենց թաղէն օգնութիւն առանալու իրաւունք ունին, բայց ասիկա բաւական չէ, եւ առանց մասնաւոր ողորմութեանց՝ իրենց հոգին ու մարմինը պահելու անկարող են։... Բնական է ուրեմն որ ժողովուրդը զայրանայ կառավարութեան դէմ առանց անհնականալի պատճառաւ մը զէնք առնելուն համար։»

Պէրլինէն ուրիշ անդրլիական լրագրի մը գրուած նամակ մ'ալ կը հաստատէ թէ Բրուսիոյ մէջ միայն ազնուականները պատերազմի միտում ցոյց կուտան։ իսկ ժողովրդը զինուորագրութենէ կը խորշի, վասն զի հրամանատարութիւնը բոլորովին ազնուականաց ձեռքն է։

— Անցեալները ծանուցեր էինք թէ Բրուսիոյ կառավարութիւնն երկու երեսփոխանաց դէմ դատ բացած էր ամբաստանելով թէ ազգային ժողովոյ մէջ արքունեաց դէմ թշնամալիր խօսքեր ըսած են։ Դատաստանական ատեանները յիշեալ երեսփոխաններն արձակած էին՝ այն սահմանադրական սկզբամբ՝ որով իրաւաքանչիւր երեսփոխան իր կարծիքը կրնայ ամենայն ազատութեամբ բացատրել ազգային ժողովին մէջ։ Պ. Տը Պիզմարք բարձրագոյն ատեանի մը դիմելով՝ դարձեալ յիշեալ երեսփոխանները դատի ներքեւ ձգեց։ Բայց նոյն երեսփոխանաց մէկը՝ Պ. Թուէսթէն, այն դատաստանական ատեանին դէմ ալ ազգային ժողովին մէջ ծանր խօսքեր ըսած ըլլալով։ Պէրլինի եղեռնագատ ատեանին առջեւ հրաւիրուեցաւ, ուր տերութեան փաստաբանն ամբաստանեց զայն որպէս թէ արգարութեան պաշտօնական թշնամանքներ է եւ առաջարկեց որ տարի մը բանտարկութեան դատապարտուի։ Բայց եղեռնագատ ատեանը Բրուսիական սահմանագրութեան 84 յոդուածին զօրութեամբ, որ երեսփոխանաց խօսքի ազատութիւն կուտայ, Պ. Թուէսթէն յանցաւոր չդտնելով՝ ազատ թող տուաւ։

ԻՏԱԼԻԱ

Այս երկրէն որոշ լուր մը չկայ։ Վիէննայէն եկած վերջին լուրերուն նայելով Իտալացւոց բանակն հետ զհետէ Աւստրիոյ սահմանին կը մօտենար եւ Բօ. Մինչիօ գետերուն կողմէն միանգամայն պատերազմն սկսելու կը պատրաստուէր։ Զիալտինի զօրապետը Լէնեանօի վրայ պիտի յարձակի, որ Աւստրիոյ ձեռքն եղած չորս ահաւոր բերդերէն ամենէն փոքր է։

Կոկ կարիպալտի զօրապետը Բօմօլէն ու Վարէզէն Կարաայի լճին վրայ պիտի քալէ, եւ անկից Թիրօլ պիտի մանէ։

Հռոմէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ Պապական արքունիքը մեծ յուզման եւ երկիւղի մէջ մնացեր է պատերազմին պատճառաւ։ Կարդինալներուն մէկ մասը կաչխատին Ս. Պասն հանողելու որ Հռոմէն մեկնի եւ Մալթա կղզին ապաստանի, բայց Անթոնէլլի եւ ուրիշ մէկ քանի կարդինալներ դէմ կը կենան։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսիան Ինքնակալն առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհեց Մեծ Եսարքոս բարձրագոյն Մէհմէտ Բիւշրի փաշային։

—Եգիպտոսի փոխարքայ բարձր։ Խանցիլ փաշան երկուշաբթի առաւօտ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ Էղէքսանդրիա դիմելու համար։

—Սերասար Էքրէմ Վալտ։ Էօմէր փաշան, որ ինչպէս յայտնի է՝ Դանուբի բանակին սարդարութեան անուանած է, կիրակի օրը օգոստոսիան Ինքնակալին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ և երեքշաբթի օրն ալ Խանցիլ շոգենաւով Ճանբայ ելաւ Վ. ուռնա և անկէց Շ. ումնու երթալու համար։

—Օգոստոսիան Ինքնակալն անդրանիկ որդի Բարձր։ Էրուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտին, և հանդուցեալ Սուլթան Մէճիտ կայսեր փոքր որդւոց թլխատութեան հանդիսին պատարաստութիւնները կը տեսնուին։ Այս մեծ շքեղութեամբ պիտի տարուի։ կրսեն, 'ի Պէյքօզ։

—Ներկրութեամբ կը ծանուցանենք թէ կայսերական կառավարութիւնը Վիեննի քառանթնոյլի բժիշկ մեծարգոյ տոքթոր Ֆրանկիլ Մարկուսէն էֆէնտիին երկար ժամանակեայ ծառայութիւնը և մանաւանդ քօլէրայի ժամանակ բրած անձնուէր իրական ջանքը վարձատրելու համար հինգերորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց։

—Եգիպտոսէն առնուած վերջին հեռագրութիւնն տարակուսութիւն կուտան թէ հասարակաց առողջութիւնն ապէկ վիճակի մէջ է, և թէ բոլոր Եգիպտոսի մէջ ամենևին քօլէրայի դէպք մը չէ պատահեր։ Հիսատէ, Եանցօյի և Տիրերիադի մէջ ալ քօլէրայի ճարակման լուրերը քիչ մը չտարակուսանց եղած կերևին, և վերջին լուրերն աւելի ապահովիչ են։ Այսու ամենայնիւ Կարմիր Ծովուն եզերքը տեղ տեղ այս հիւանդութիւնը ճարակած է։ բայց կառավարութեան ձեռք առած զգուշութիւններն յուսալ կուտան որ թէ՛ մայրաքաղաք և թէ՛ գաւառներն յիշեալ պատուհասէն ազատ կը մնան այս տարի։

—Նիկոմիդիոյ գաւառէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ անցեալ տարի նոյն գաւառին մէջ սրհուիրք ձգող Լէֆթէր և Մանոլ անուն աւազակապետներն այս օրերս դարձեալ երևան ելեր՝ իրենց եղեռնագործութիւնները կը շարունակեն։

— Երկու տարի առաջ Աֆլվվի ու Գիւչիւք–Ճէքմէճէի մէջ տեղը կայսերական բօթան զարնող ու կողոպտող աւազակներուն երեքը կախուելու դատապարտուելով, մէկը երկուշաբթի առաւօտ Դարատեղի կամուրջին գլուխը Իհթիսամին գիմացը կախուեցաւ, միւս երկուքին ալ մէկը Գիւչիւք–Ճէքմէճէ և միւսն ալ Աֆլվվի կախուելու զրկուեցան։

—Փարիզ հրատարակուած պաշտօնական տեղեկութեանէ մը կիմանանք թէ ներկայ տարւոյս յունվար 1էն մինչև ապրիլի վերջը՝ այն է չորս ամսուան մէջ՝ 1136 նաւ ընկղմեր կամ բոլորովին կորսուեր են Ծովերուն մէջ։

—Անգլիոյ մամլոյ 3 թուով գրուած մանաւոր նամակի մը մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

«Օրմանդի դեպք մը պատահած է անցեալ ամսոյն 'ի Կամէռոնիզ Շատաուն հանդիսին մէջ։ Մեր քաղաքացի Տրվման օղլու Հասշ էֆէնտին և Տիլավէր օղլու Հասան քանի մ'ընկերով այն կողմի ոչխարաց տասանորդն առած լինելով, նախ Կարոլս դեղ երեկոյին ոչխարներ կը համրեն, ու առաւօտ կանուխէն դնալով, շատ սպառնալիքներ ընելէ ետքը, նոյն նահանգի Միւսիր մեր քաղաքացի Սամսն ապային կերթան նոյն դեղի քահանայ Տ. Դանիէլն վրայ բղաքելու, իբր թէ՝ քահանայն եկեղեցւոյ մէջ ծանուցում բրած է, (որ քաւ լեցի) թէ ոչխարներ փախցուցէք։ Նա ալ կը հրամայէ որ քահանայն բանտարկուի և ոտքերը կոնձ դրուի, և անմիջապէս կը կատարուի հրամանը։ Այս այսպէս յաջողցընելէն ետքը Կամէռոնցիներն, և երեկոյին ոչխարները կը համրեն։ առաւօտ երբոր ճանրայ կելլեն, ճանրուս վրայ մի և նոյն ոչխարը տեսածնուն պէս՝ կը վերադառնան 'ի դեղ և խեղճ ժողովուրդը սասնոտիկ կը սարչկեն թէ դուք ոչխար փախցուցած էք։ Նոքա կը պատասխանեն թէ նոյն ոչխարն է տեսածնիկ դը երեկոյին համրեցիք, և չեն հաւատար։ երբոր քահանայն ալ առ բանիս համար կը վերկայնին, անոնք ալ մինչև ցարդ և ոչ մէկ ազգի մէջ լսուած օր տեսնուած առաջարկութիւն մը կընեն Տ. Մարկոս և Տ. Դանիէլ քահանայներուն, այն է՝ կը հրամայեն շան լակոտ մը բերել և կ'ասեն դքահանայն որ նոյն լակոտը գիրկ առած եկեղեցի մտնայ և երգէ տեղն, և ըսէ թէ՝ եթէ մենք ոչխար փախցուցած ենք՝ առ շան լակոտէն 'ի զատ ուրիշ մէկ մեզ Աստուած (մեզայ)չճանչնանք։ Երբոր ժողովուրդն այս սարսափելի խօսք կը լսէ, խիստն կը վազեն եկեղեցւոյ դուռ կը բռնեն ըսելով՝ մենք մեր արիւն տեղս կը թափենք և չենք թողուր որ շուն մեր եկեղեցին մտնայ, և անմիջապէս քանին ալ Միւսիրին կը դիմեն, և անկէ ալ վրէժխնդրութիւն մը չսեսնալով, բոլոր գիւղացիք իրենց տուն և կահ կարասիք ձգած՝ ընտանեաց ձեռքէն բռնելով քաղաքս իջան Խարբ։ փաշային բողոքելու։ փաշան առ մասին երկու սաձիկ վկայ ուղած էր՝ այնչափ

կութեան վրայ հսկելու համար, բայց ոչչափ քիչ են կատարեալ դասախօսութիւն ստացած օրիորդները։ Այսու ամենայնիւ կրնա՞նք համարձակիլ այս ազնիւ տիկնայց տարած խնամքին չհաւանելու։ իրենք կարելի եղածը կընեն, և վատութիւն մ'է՝ փոխանակ քաջալերութեան՝ անտեղի քննադատութիւններով զանոնք վհատեցընել։ Ուստի կը գովենք Իմատիէի տիկնանց եռանդը, որք ուրիշներէ եռ մեռ չուզելով իրենց թաղին աղջկանց ուսումնարանը բարեկարգելու ձեռք զարկեր են։ Թո՞ղ իրենց հետևողներն ու ձեռնտուները շատանան, ո՞վ կրնայ ըսել այն տեսն թէ հայերն ալ ապագայ մը չունին։

Այս առթիւ Փունջը դիտողութիւն կընէ թէ «այսօր ծանր խորհող երիտասարդ մը իրեն ամուսին մ'ընտրելու համար եթէ արժանաւոր երիտասարդ մը փնտռէ, խիստ դժուարաւ պիտի գտնէ»։ Երկուքն ալ կրնայ հաստատել Տիկին Բարբինի հրատարակած փոքրիկ բայց բարմաճառ տետրակը, որուն հեղինակը զարմանալի տիկին մ'ըլլալու է, որ Պօրայի դպրոցէն և ազգային խնդիրներէ սկսեալ՝ ընտանեկան և երիտասարդական գաղանիքներէ ալ տեղեկութիւն ունի։ Տիկին Բարբինի նկարագրած երիտասարդներն՝ ու օրիորդները—և կարծենք իր նկարագրութիւնները բոլորովին երևակայական չեն—քիչ յոյս կուտան մեզ «Ծանր խորհող օրիորդայ և երիտասարդայ» վերայ, և հեռաքրքրութիւն մը կը ծագի միտքերնիս ասոնց վիճակագրութիւնն ընելով թիւերնին հասկնալու։ Բայց ծածկենք, որովհետև այս հաշիւն ընելու համար առաջին քայլը նեռեալու քաջութիւն պէտք է, և այս ալ փարելի սեցութիւն մ'է։

Մարդիկ ասանկ եկեր են այսպէս պիտի երթան։ Ընհնար է ժամացոյցի պէս լարուած կանոնաւոր մարդկային ընկերութիւն մը կազմել, որուն մէջ մեքենական օրինաք ամեն անհատ իր շրջանին մէջ դառնալով՝ իրեն յատկացած պաշտօնը կատարէ։ Այլ ահա այս է մեր վիճակը։ ո՞ւրախ ջանանք բարձրէն թռչիլ՝ տակաւին մարդ ենք և մեր տկարութիւններն ունինք։ Խնդիրը մեր տկարութիւնն ու զօրութիւնը հաւասարակշռութեան մէջ պահելու վրայ է։ հաղարաւոր տարիներ առաջ մարդիկ ինչ մտքութիւններ ու առաքինութիւններ ունէին, այսօր ալ ունին, և այսուհետև ալ պիտի ունենան, միայն արտաքին երևոյթը կը փոխուի, և միայն խնդացականութիւնն է որ աշխարհս յառաջ կը մղէ։ Ուստի ոչ ևս մեր տկարութեանց վրայ դժգոհելու տեղիք կունենանք՝ եթէ դիտանք այս մեծ ղօրութիւնը գործածել։

Վ. ԱՂԱՐԵ

կայսերական կառավարութիւնը Վիեննի քառանթնոյլի բժիշկ մեծարգոյ տոքթոր Ֆրանկիլ Մարկուսէն էֆէնտիին երկար ժամանակեայ ծառայութիւնը և մանաւանդ քօլէրայի ժամանակ բրած անձնուէր իրական ջանքը վարձատրելու համար հինգերորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց։

—Եգիպտոսէն առնուած վերջին հեռագրութիւնն տարակուսութիւն կուտան թէ հասարակաց առողջութիւնն ապէկ վիճակի մէջ է, և թէ բոլոր Եգիպտոսի մէջ ամենևին քօլէրայի դէպք մը չէ պատահեր։ Հիսատէ, Եանցօյի և Տիրերիադի մէջ ալ քօլէրայի ճարակման լուրերը քիչ մը չտարակուսանց եղած կերևին, և վերջին լուրերն աւելի ապահովիչ են։ Այսու ամենայնիւ Կարմիր Ծովուն եզերքը տեղ տեղ այս հիւանդութիւնը ճարակած է։ բայց կառավարութեան ձեռք առած զգուշութիւններն յուսալ կուտան որ թէ՛ մայրաքաղաք և թէ՛ գաւառներն յիշեալ պատուհասէն ազատ կը մնան այս տարի։

—Նիկոմիդիոյ գաւառէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ անցեալ տարի նոյն գաւառին մէջ սրհուիրք ձգող Լէֆթէր և Մանոլ անուն աւազակապետներն այս օրերս դարձեալ երևան ելեր՝ իրենց եղեռնագործութիւնները կը շարունակեն։

— Երկու տարի առաջ Աֆլվվի ու Գիւչիւք–Ճէքմէճէի մէջ տեղը կայսերական բօթան զարնող ու կողոպտող աւազակներուն երեքը կախուելու դատապարտուելով, մէկը երկուշաբթի առաւօտ Դարատեղի կամուրջին գլուխը Իհթիսամին դիմացը կախուեցաւ, միւս երկուքին ալ մէկը Գիւչիւք–Ճէքմէճէ և միւսն ալ Աֆլվվի կախուելու զրկուեցան։

—Փարիզ հրատարակուած պաշտօնական տեղեկութենէ մը կիմանանք թէ ներկայ տարւոյս յունվար 1էն մինչև ապրիլի վերջը՝ այն է չորս ամսուան մէջ՝ 1136 նաւ ընկղմեր կամ բոլորովին կորսուեր են Ծովերուն մէջ։

—Անգլիոյ մամլոյ 3 թուով գրուած մանաւոր նամակի մը մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

«Օրմանդի դեպք մը պատահած է անցեալ ամսոյն 'ի Կամէռոնիզ Շատաուն հանդիսին մէջ։ Մեր քաղաքացի Տրվման օղլու Հասշ էֆէնտին և Տիլավէր օղլու Հասան քանի մ'ընկերով այն կողմի ոչխարաց տասանորդն առած լինելով, նախ Կարոլս դեղ երեկոյին ոչխարներ կը համրեն, ու առաւօտ կանուխէն դնալով, շատ սպառնալիքներ ընելէ ետքը, նոյն նահանգի Միւսիր մեր քաղաքացի Սամսն ապային կերթան նոյն դեղի քահանայ Տ. Դանիէլն վրայ բղաքելու, իբր թէ՝ քահանայն եկեղեցւոյ մէջ ծանուցում բրած է, (որ քաւ լեցի) թէ ոչխարներ փախցուցէք։ Նա ալ կը հրամայէ որ քահանայն բանտարկուի և ոտքերը կոնձ դրուի, և անմիջապէս կը կատարուի հրամանը։ Այս այսպէս յաջողցընելէն ետքը Կամէռոնցիներն, և երեկոյին ոչխարները կը համրեն։ առաւօտ երբոր ճանրայ կելլեն, ճանրուս վրայ մի և նոյն ոչխարը տեսածնուն պէս՝ կը վերադառնան 'ի դեղ և խեղճ ժողովուրդը սասնոտիկ կը սարչկեն թէ դուք ոչխար փախցուցած էք։ Նոքա կը պատասխանեն թէ նոյն ոչխարն է տեսածնիկ դը երեկոյին համրեցիք, և չեն հաւատար։ երբոր քահանայքն ալ առ բանիս համար կը վերկայնին, անոնք ալ մինչև ցարդ և ոչ մէկ ազգի մէջ լսուած օր տեսնուած առաջարկութիւն մը կընեն Տ. Մարկոս և Տ. Դանիէլ քահանայներուն, այն է՝ կը հրամայեն շան լակոտ մը բերել և կ'ասեն դքահանայն որ նոյն լակոտը գիրկ առած եկեղեցի մտնայ և երգէ տեղն, և ըսէ թէ՝ եթէ մենք ոչխար փախցուցած ենք՝ առ շան լակոտէն 'ի զատ ուրիշ մէկ մեզ Աստուած (մեզայ)չճանչնանք։ Երբոր ժողովուրդն այս սարսափելի խօսք կը լսէ, խիստն կը վազեն եկեղեցւոյ դուռ կը բռնեն ըսելով՝ մենք մեր արիւն տեղս կը թափենք և չենք թողուր որ շուն մեր եկեղեցին մտնայ, և անմիջապէս քանին ալ Միւսիրին կը դիմեն, և անկէ ալ վրէժխնդրութիւն մը չսեսնալով, բոլոր գիւղացիք իրենց տուն և կահ կարասիք ձգած՝ ընտանեաց ձեռքէն բռնելով քաղաքս իջան Խարբ։ փաշային բողոքելու։ փաշան առ մասին երկու սաձիկ վկայ ուղած էր՝ այնչափ

մարդկանց վկայութիւն անհասանա համարելով։ Աստուած կարողութիւն տայ մեզ անձնանուէր հովուին և արիասիրտ լիշխանաց։ Չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ այսքան յայտնի իրողութեան մէջ չուշադրին գիւղացոց պաշտպան կենալ մինչդեռ ուրիշ անգամ կը պարծին թէ ժողովրդին համար արիւն թափելու պատրաստ են։ բայց եթէ ոչ ժողովրդին՝ գոնէ եկեղեցւոյ համար չենայեն, որ Քրիստոսի արիւնով բացուած է։ Լսեցինք որ տաճարի վայր ալ գտնուած է, և պիտի գան վերկայեն։ Այնինք վերջը ի՛նչպէս կըլլայ, ցետոյ կը գրեմ։ Բայց այս եղելութիւնը բոլոր լսագրաց հաղորդէ, որպէս զի իմանան թէ քրիստոնեայք ի՛նչ բռնութիւններ կը կրեն այս կողմեր։»

ԷՕԴ

Կը ծանուցուի հասարակութեան թէ Վեհափառ Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձի տօնն այս տարի Պէպէք պիտի կատարուի, ամսոյս 12/24 ին իրիկունը, կայսերական արտաքին գործոց պաշտօնեայ Բարձր։ Ալի փաշային ծովեզերեայ տպարանքը։

Հրաւիրեալները տոմակներն ցոյց տալով պիտի ընդունուին, թէ՛ միայնակ ըլլան և թէ՛ իրենց ընտանեաց հետ ընկերացեալ, ինչ կերպով որ յիշուած ըլլայ տոմակին մէջ։ Մէկ տոմակով քանի մ՚անձինք չպիտի կրնան ընդունուիլ։ այլ իւրաքանչիւր որ յատուկ տոմակ մը պէտք է ունենայ։

Շիրքեթիխայրիէի ընկերութեան շոգենաւներէն երկուքը՝ թիւ 17 և 18՝ հրաւիրեալները Պէպէք Բարձր։ Ալի փաշային տպարանքը տանելու սահմանուած են։

Թիւ 17 շոգենաւը իրիկուան ժամը 12ին կամուրջէն պիտի ելնէ և Պէշիկթաշ ու Օրթագէղ պիտի հանդիպի։

Թիւ 18 շոգենաւն ալ նոյն ժամուն Պէյլիքթէրէէն պիտի ելնէ Թարապիա ու Էրէնի գեղ պիտի հանդիպի։

Հրաւիրեալները շոգենաւ մտած ժամանակնին իրենց հրաւիրանաց տոմակը պիտի ներկայացնեն, և գուրս ելած ժամանակնին ալ յատուկ տոմակ մը պիտի ընդունին իրենց վերադարձին համար։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ։ Պոլիս 8 յունիս։

Դրամական պատերազմի մ՚անհրաժեշտութիւնը, Մոլտո-Վալտէքիոյ խնդրոյն անմոռոյդ վիճակը, կայսերական կառավարութեան զինուորական պատրաստութեանց շարունակութիւնը, և ելնումից ընթացքին վրայ հասարակութեան մէջ պարսած այլ և այլ զրոյցները՝ հրապարակիս վրայ երթալով վհատութիւնը կաւելցնեն։ և թէպէտ ընդհ։ պարտուց արժէքու զիներն այս զանազան ազդեցութեանց հակառակ տակաւին 30 1/2էն վար չենկան, բայց պարսած զրոյցներուն մէկին կատարելը կամ Դանուբի կողմէն լսուած թնդանօթի որոտում մը բաւական է արգէն փոթորկեալ դրամական ու առևտրական վիճակը բոլորովին տակնուվրայ ընելու։ Եւրոպայի մէջ պատահած մեծ մտանկութեանց վնասը հոս ալ իր ազդեցութիւնը բանեցուց և Մանչէսթէրի հետ գործ ընող մէկ երկու հայ տուներ անցեալ շաբթու դժբաղդաբար իրենց վճարումները դադրեցուցին։ Իսկ ազգային մէջ այս ամենը պատերազմին երեսէն որչա՛փ պիտի ծանրանայ կամ թեթևնայ՝ ասիկա թէպէտ բնականաբար չկրնար ճշդիւ գուշակուիլ, բայց ապահոյս չկայ որ պատերազմը միշտ վնասակար է, վասն զի ազգայ հարստութեան ապրիլը կ՚ապառէ, և տերութիւնները կ՚ստիպէ զբաղական կեղծ միջոցի մը, այսինքն թղթադրամի դիմելու։ ինչպէս արդէն Աւարիա և Իտալիա դիմեցին։ Մեր հասարակութեան մէջ ալ այսօրկրա կը խօսուիթէ Ռ։ Դուռը գարձեալ թղթադրամ՝ պիտի հանէ, և ասոր հետևանքը թէպէտ շատերուն մեծ անհանգստութիւն կը պատճառէ, բայց կան նաև շատեր՝ որք թղթադրամը ներկայ սահի պակասութենէն նախամեծար կը համարին, կարծելով թէ ասով առուտուրները գարձեալ բանիկ՚սկսին։ Ասիկա մեծ սխալմունք մ՚է։ և ըստ մեզ՝ փափաքելի է որ կայսերական կառավարութիւնը, որ թղթադրամին սակէց յառաջ ի՛նչ մեծ վնասներ ու անկարգութիւններ պատճառելը տեսնելով պայն վերցուց, պաշտօնական յայտարարութեամբ մը հասարակութեան իրաւացի անհանգստութիւնները ցրէ։

Թղթադրամին թէ՛ տերութեան և թէ հասարակութեան օ՛րչափ մեսակար ըլլալը կը հաստատէ նաև գաղղիացի ելևելի անտանագէտի* մը հետևեալ խօսքերը։ «Տերութիւն մ՚երբ որ թղթադրամի կը հանէ՝ շատ դժուարաւ կրնայ փոխառութիւն ընել, վասն զի օտարը չգիտնալով թէ ինչ սահի վրայ պիտի վստահի, կը մերժէ, և ազգայիններն ալ մեծ օգուտներ ու բարեբերի արատնութիւններ կը պահանջեն՝ որք գանձուն վնասակար են։ Ուստի այն տերութիւններն՝ որոց երբեմն թղթադրամի յուզեալ ծովուն վրայ նետուած է, միշտ նոր թղթադրամ հանելով փոխառութիւն կընեն։ թղթադրամին նը՛շանն է բռնի առնուիլ արուիլը, որով տերութիւն մ՚իր ազգայիններուն ուներացածը բռնի փոխ առած կըլլայ։ Ասիկա առ երևոյթս խիստ դիւրին կերևի, ոչինչ բանով մը թուղթը սահ կըլլայ, բայց այս դիւրութեամբ շինուած սահին առաւել կեղծիքի մը կը մատնայ, և իրականին տեղ սուտերը կը մընայ։ Երբ որ փոխանակութեան միջոցը սակի և արծաթ չէ, այլ թուղթի կըտոր մը՝ որ մեռաղի չփոխուիր, և հաստատուն արժէք մը չունենալով շարունակ կելնէ և կիջնէ, ոչ ևս ապահովութիւն կուտայ վաճառականութեան, երկրագործութեան կամ ճարտարութեան։»

Սակայն եթէ ներքին եղումից նը՛կատմամբ թեթև անհանգստութիւններ կ՚զգայուին, եւրոպական պատերազմին նկատմամբ կրնանք վաճառականաց ապահովութիւն տալ որ տագնապին կարևորութիւնն անցաւ։ և Լոնդոնի մէջ՝ սեր վերջին տեղեկութեանս նմանը չի տեսնուած շփոթութիւն մ՚ինկած էր, փոխառութիւնը վերածնիլ սկսաւ։ Ամերիկայէն ամեն շաբթու ոսկիի ծրարներ կը հասնին։ և Պանքայի սնուցիչին մէջ որ հեռուի դրամագլուխը կաւելցնեն։ Լիվերբուլի մէջ բամպակի գինը դարձեալ հաստատութիւն կը գտնէ։ և շաբաթը քսան կամ երեսուն հազար հակ անցեալ շաբաթներուն վրայ աւելի կը ծախուի։ Այս տարուան Ամերիկայի հունձքին գոհացուցիչ չըլլալն երթալով կ՚ստուգուի։ ուստի մեր վաճառականները կը յորդորուինք որ վերջին տագնապին վհատութիւնն՚ի բաց թողուն, վասն զի պատերազմը բամպակին վրայ ազդեցութիւն չկրնար ունենալ։

Մարսիլիայէն, Հաւրէն և ուրիշ տեղերէ Գարդեոյ ծերահատին խնդրագրեր կը մատուցուին՝ ինչպէս հաշտութեան, որով կը կարծուի թէ Գաղղիա առանց ծանր պատճառներու պատերազմին մէջ չպիտի նետուի։

Ընծանապատիւ Պ։ Մ։ Քրիթիս անգղիացի քահան այն հետևեալ նամակը ղրկած է մեզ՝ ի պատասխանի բողոքականաց Աւետաբեր լսագրին քանի մ՚առարկութեանց։

։։։ խմբագիր Մասիս լսագրոյ։

Պատուական լսագրոյդ 736 թուոյն մէջ նամակիս առթիւ լրած դիտողութիւններուդ այն խօսքերը՝ որով Անգղիոյ եկեղեցւոյ վարդապետաց նպատակը կը յայտնէք և ուղղափառ Եկեղեցւոյ հաստատուն դոյութիւնը պաշտպանելու համար նոցա սկզբունքը ճշդիւ և քաջորոշ կը բացատրէք, ոչինչ նուազ բերկրութեան պատճառ են ինձ։ Անգղիոյ եկեղեցին Սան-Քանֆիրմիսթներն Եպիսկոպոսութիւնը և Ժամադիրքը կը մերժեն։ Սակայն Անգղիոյ եկեղեցին Ս։ Գրոց համաձայն չընդունիր եկեղեցական կառավարութեան այն կերպը՝ որ յիշեալ գիրքը չգտնուելուն համար, և եկեղեցականաց ձեռնադրութեան սահմանուած կանոնին յառաջարանութեան մէջ կրսէ։ «Աստուածաշունչը և հին եկեղեցական հեղինակները ու շադրութեամբ կարդացողներուն բոլորին յայտնի է, որ Աւետեաց ժամանակին Քրիստոսի եկեղեցւոյն մէջ այս պաշտօնեաները կային այսինքն եպիսկոպոսներ, քահանայներ և սարկաւագներ։ . . . . Ուստի Անգղիոյ և Իռլանդիոյ միացեալ եկեղեցւոյն մէջ այս կարգերը շարունակուելու և յարգութեամբ՚ի գործ դրուելու և անոնց յարգը ճանչնալու համար, մեկը օրինաւոր եպիսկոպոս, քահանայ կամ սարկաւագ չպիտի սեպուի և ընդունուի յիշեալ եկեղեցւոյն մէջ, կամ թող արուի անոր որ այն պաշտօններէն մեկը կատարէ, մինչև որ չիանչուի, չփորձուի, չքննուի, և անոնց մէջ չընդունուի հետևեալ կանոնովը, կամ թէ առաջուց եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն առած չըլլայ։ Նաև չընդունիր որ եկեղեցւոյ մէջ Ժամադրքին պարտնակածէն տարբեր աղօթքի կերպեր՝ գործածուին։ Եկեղեցական ձեռնադրուող անձը պարտաւոր է 36 երորդ կանոնը տարարգել հաստատելով թէ, «ինք հաստատակայ աղօթքի և խորհրդոց մատակարարութեան մէջ պարտաւոր է յիշեալ գրքին մէջ սահմանուած աղօթքները գործածել և ոչ ուրիշ աղօթքներ։»

Ուստի Աւետարերը թող ներէ ինձ որ ըսեմ իրեն թէ մանաւոր կարծեաց դիմելու տեղ Անգլոյ եկեղեցւոյն հաստատակայ օրէնքներուն դիմէ։ Յիշեալ լսագրին խմբագիրը Աբևելեան ընկերութիւնը իբրև մի միայն եկեղեցական կառավարութեան և արտաքին արարողութեանց քանի մը նմանութիւններուն վրայ հիմնուած ընկերութիւն մը հրատարակելու համար, կերևի որ նոր նպատակին վրայ կատարեալ տեղեկութիւն ստացած չեն։ Եթէ Անգլիական կառավարութիւնը (ինչպէս նոյն է, սակայն Աբևելեան եկեղեցւոյ մէջ անանկ արարողութիւն մը չեմ գիտեր որ մեր եկեղեցւոյ արարողութիւններէն մեկուն նմանի։ Աբևելեան ընկերութեան նպատակը հետևեալ մաղթանքին մէջ ստոյգ և բացայայտ կերևի, որ նորա անդամներուն գործածած մաղթանքներէն մեկն է։ «Ո՛վ տէր Յիսուս Քրիստոս, որ ասացեր աշակերտաց քոց թէ «Օ՛խտաղութիւն զիմ թողում ձեզ, զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ,» մի՛ հայիր՚ի մեղս մեր, այլ՚ի հաւատս եկեղեցւոյ քոյ և շնորհեա՛ նմա զխաղաղութիւն և զմիաբանութիւն որ հաճոյ է կամաց քոց որ կայ և թագաւորէ յաւիտեանս։ ամէն։»

Մարութեան միակ հիմն հաւատքն է։ Երբ խորհելու ենք թէ հաւատոյ էական մասը Քրիստոնէական հանդանակին մէջ ի՛նչպէս ամփոփուած է, որ զնուազագոյն եկեղեցւոյ անդամները թշնամիներէն ճշմարութեամբ որոշող նշանն և դրօշակն է։ Մարութեան չափը՝ Ս։ Գրոց ճշմարտութեան մէջ հաւատոյ արտաքին նշանն ըլլալով, բոլոր եկեղեցական բաժանումներէ վերջը՝ մարութեան վերսին հաւաքող կէտն է։ Հայոց հանդանակին մէջ պարունակուած մի և նոյն հաւատքը դաւանող եկեղեցիք հիմնական տարբերութեամբ չեն կրնար իրարմէ բաժնուած ըլլալ, որովհետև բոլոր հիմնական կէտերը հանդանակին մէջ կան։ Ուստի յայտնի է որ՝ Ա։ իւրաքանչիւր եկեղեցի պարտաւոր է ընդունիլ միանգամ՝ որոց աւանդուած և Քրիստոնէական հանդանակին մէջ տեսիմոփուած հաւատքը, և զայն դաւանող միւս եկեղեցիները։ Բ։ Եկեղեցի մը ուրիշ եկեղեցիէ չի կրնար պահանջել որ հանդանակին մէջ չպարունակուած բան մը իրբև վերկութեան հարկաւոր ընդունի։ Գ։ Իւրաքանչիւր եկեղեցի՝ պարտաւոր է հանդանակին փորձարարովը իւր այժմեան դաւանած կարևոր և անկարևոր բաները իրարմէ որոշել, և դարձեալ անկարևոր բաներուն գալով՝ պարտաւոր է զանազանել այն տարբեր կէտերը անոնցմէ՝ որոնք Ս։ Գրոց ճշմարտութեանը համաձայն չեն կամ նորա հակառակ են։ Բայց դառնալու համար թէ որո՞նք Ս։ Գրոց համաձայն և որո՞նք հակառակ են, պէտք է ունին դնել անոնց նախնի և մաքուր հնութեան հաւանութիւն առողջ ձայնին։ Եթէ եկեղեցիք բարեկարգուին և միանին, միթէ չե՞ն կրնար քրիստոնէից ժառանգած հաւատոյ հանդանակը այսպէս գործածել։ Երբի եկեղեցւոյ ընդհանրապէս բռնած ընթացքը հոս ցոյց տրուածին հակառակին է և միութեան մեծ արգելք մը կընծայէ։ Ի՞նչ է այդ ընթացքը, եթէ ոչ հանդանակէն դուրս գտնուած բաներուն ընդունուիլը պահանջել՝ իբրև անհրաժեշտ պայման միութեան։ Երբ այժմ ասոլ երկու մեծ սխալմունք կը գործուին։

Ա։ Եկեղեցի մը ամենակարևոր կը համարի հանդանակէն դուրս գտնուած բան մը՝ որուն նկատմամբ ուրիշ եկեղեցիք մը կը տարբերի, և այս պատճառաւ չմիաբանիր անոր հետ։

Բ։ Եկեղեցի մը այն երկրորդական կէտերուն մէջ ինքզինքը միայն ուղիղ և կատարեալ համարելով՝ ինքնապաշտութեան յանցանքը կը գործէ, և քրիստոնէական միութեան արգելք կըլլայ։

Կ։ Պոլիս Բերա 20 յունիս 1866

Զ։ Ճ։ ՔՐԻԹԻՍ
Քահանայ Անգլիական եկեղեցւոյ

ԼՈՆԴՈՆ

ԶՐԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ Պ։ ՁԱՄՈՒՐՃԵԱՆԻ

(Տես երեսակ թիւ 103, 106, 111, 115, 116)

(Շարունակութիւն և վերջ*)

Վարժարանի բոլոր ուսուցիչները եղան, աշակերտները ցրուեցան, ժողովրդեան վառ եռանդը և ուսումնասիրութեան ջերմ փափաքը պաղեցաւ։ Աստուծոյդի շնորհիւ և Վ։ Կարապետի հրամանաւ մուտն վերաբերի դպրոցի մէջ այն հինգերեայ վարպետները։ ոչ ոք ոչ ոք՝ ինչպէս որ Խանքէնտու դպրոցը։ Ինչպէս որ Խանքէնտի մէջ հայ մանուկներ չկային և ոչ հայ դպրոց, նոյնպէս և ոչ ազգասիրութիւն և մտրութիւն Պ։ արարատեան դպրոցին մէջ և ոչ ս վրիպակ բանք և խորհուրդք» գաւառաբարի մէջ։ ինչպէս որ Պոլսոյ ազգային կրօնական ժողովոյ քննութեամբ և վաւերացմամբ արդէն տպագրուած է գաւառագիրքն և ընտրութիւնն ամեն ընթերցողաց յայտնի*։ Հասկցաւ ժողովուրդը և մտրմտքեցաւ իւր ուսումնարանի բարոյական շէնքը հիմնայատակ տեսնելով, այն շէնքը որ վեց տարի անընդհատ կելով։ քրտնելով և ամեն արգելքներու յաղթելով՝ հազիւ հազ կանգնեցուցել էր։ Յաւերցաւ ժողովուրդը։ այն ուսումնասիրաւ ժողովուրդը՝ որ խրախճանութեան ամենաշքեղ հանդէսներով, ճրագարարներով և տեսնոսութեամբ ծանել էր իւր լուսաւորութեան ապատանարանի կանգնումն։ հարիւրաւոր թղթեր գրել Լոնդոնի և պ ատամուտներ ուղարկել մինչև իւր փափաքին հասել էր և օրինաւոր Տեսուչ ճարել։ յաւերցաւ և ջանաց պաշտպանել և յարատևել։ բայց . . . . . վերջը ստիպուեցաւ համաքաղաքային ժողով կոչել և նուիրարերութեանց մայր գումարը կազմել։ որպէս զի՝ ի զուր չվատնուի շնորհիւ Աստուծոյ։ Ամենայն ինչ ուսումնասիրաց ուսուցիչներուն։

Աւելի՞ կըսուի որ ուսումնարանի բարոյական շէնքը կործանելէն զկնի՝ նոր առաջնորդը նոր դպրոց կուզէ կառուցանել։ բայց երանի՛ թէ Հայք բուն իսկ դատարակութեան վրայ մտածեն և ոչ թէ պատ ու պատուարներով իւրեանց գլուխը խարեն։ Որչափ շէնքեր կան այսօր կանգնուած մեր Ազգին մէջ, որոնք ոչ թէ վարժարան, այլ ծուլարան, պատժարան և խաղարան են դարձած։ Երանի՛ թէ որչափ վարժարանական շէնքեր կան, գոնէ այնչափ էլ դատարարներ լինէին՝ դատարակ բառի բուն նշանակութեամբ կրթուած և պատրաստուած։ Բայց թողնենք այս փափուկ առարկան, որ ամեն ազգայուն և հայասէր սրտի համար խորին ցաւակցութեան նիւթ է, և գանք գարձեալ մեր խնդրոյն։

Պ։ Զամուրճեան մեր նկարագրած ազգային եղելութեանց անդէպ լինելով և կամ անտեղեակ ձևանալով՝ «մոլորեալ և ապանդաւոր» բառերը բերան առած՝ ջանացել է ՀԵ կը ջանայ հաւատաքննութեան խաւարի մէջ արգարութիւնը փարագուրել և ճշմարտութիւնը խեղդել։ Կը մոռնայ Պ։ Զամուրճեանը, որ ճշմարտութիւնը իւր կարճամտութիւնէն շատ բարձր է, և արգիութեան ու տեսութեան կիրքը և խաւարը չեն կարող փոթորեել և ծածկել։ Կը մոռանայ որ ճշմարտութիւնն արդէն յայտնական է, խարդախներն ամենապարտ եղած, Պ։ Շանչեանի դատաստերն արդէն ապագրուած, որ հեռաւորներն անգամ կարեն կարդալ և հեղինակին բարեպաշտութեան պատ-

* Պ։ Շանչեանի «Համառօտութիւն քրիստոնէական ուսման Հայաստանեայց առաքելական սուրբ եկեղեցւոյ» գրաւոր աշխատասիրութիւնը, որ ամենայն օրինաւորութեամբ առաջարկուեր է Կրօնական ժողովին ու երեք ամսէն աւելի ժողովի անդամները իւրեանց մօտ պահելով կարդացել, քննել ու վաւերացուցել են։ Այն աշխատասիրութիւնը՝ որ տպագրուելէն զկնի՝ ոչ միայն շատ ընթերցողներ բանիս բերանոյ, այլ ու հայկական լսագիրները՝ Արշալոյս, Մասիս, Ժամանակ, Վարագայ, Ծաղիկ, Ծիրն Արարատի հրապարակաւ ջատագովել են ինչպէս ամենշնորհ ու իւր տեսակներուն մէջ առաջին դատագիրք քրիստոնէական ուսման։ այն աշխատասիրութիւնը սկսել է Պ։ Զամուրճեանը իւր բնատուրբը ծանդրութեամբ խիզձել ընդդէմ Կրօնական ժողովոյ ու ընդդէմ վկայութեան հասարակաց։ Մենք հաւատի գիտենք, որ Զամուրճեանին ճանաչողները ամենուին չեն զարմանար նորա բծախնդրութեան վրայ, որովհետև Զամուրճեան ու բծախնդրութիւն, կամ բծախնդրութիւն ու Զամուրճեան համանուն բառեր են, ուրեմն ու ոչ մեռ զարմանալի։ Մենք ուս չենք զարմանար, թէպէտ՚ի մօտոյ չենք ճանաչեր, վասն զի այն Զամուրճեանը՝ որ Պոնքարայ խորհրդածութիւնքը կը թարգմանէ ու ձիրուիմներուն վրայ սիրոյ ցաւելով նոցա դէմ գրած էջերը՝ ի բաց կը թողու տարբերով։ «այս ինչ էջը ձիրուիմներուն վերաբերելով չթարգմանեցինք . . . հեղինակը կրիք կը խօսի ու այլն» (տես թարգ։ Զա-

* Տես թիւ 743)։

* Մի՛ չեմ Շեալմ։

կերը նորա մէջ ցոլացած տեսնել։ Կը մտանոյ Տէրոյենց պատուելին, որ Պ. Շանշեանը բոլորովին ապահով ճշմարտութեան վրայ՝ և ոչ վրդովուած է անգամ, բայց ժողովուրդը զինքն արեամբ չափ պաշտպանած է, նորա արժանաւորութիւնն զգացած և այս բոլոր դարձեալ ժողովրդեան թախանձանօք ամենաբարեկարգ գիշերօթիկ վարժարան ունի բացած Թիֆլիսի մէջ, և հայ մանուկներ թէ՛ տեղւոյն և թէ զանազան քաղաքներէ ժողովուած կը վայելեն նորա դասախօսութեան քաղցրութիւնը։ Կը մտանոյ Պ. Զամուրճեանը, որ ոչ թէ Մատթէոս Կաթողիկոսն ինքն, այլ մի քանի խարդախներ էին կոնդակներու բուն պատճառն, և այս ամէն մարդ պարզ կարող է տեսնել, որովհետև Հայրապետական փաղուց արդէն իւր մահկանացուն կնքած է, բայց մի քանի խաւարաշունչ նենդաւորներ նախ զինքն՝ի կենդանութեան և այժմ նորա կոնդակներն և գնրեւակն իւրեանց դժոխային ասելութեան գործիք շինած են, ոչ թէ Հանդուցեալին յիշատակը յարգելու համար, այլ աշխարհի մէջ ծաղր և ծանակ անելու համար։ Այսն զի նոքա լաւ գիտեն, որ այն կոնդակներն ամենևին արժէք չունեցան Ռուսաստանի ժողովրդեան առաջ և երբէք չեն կարող ունենալ և ուրիշ տեղ, մանաւանդ Պօլսոյ մէջ, ուր երանելի Հայրապետի բնաւորութիւնը ամենուն յայտնի է։ Նոյն Հայրապետը Պ. Զամուրճեանի և Երմոնակ Հայկունոյ (խմբագիր Մուսայք Մասեաց) վրայ Ջատագովական կոնդակներ ունի գրած իրրև եկեղեցւոյ հարազատ որդւոց վրայ, բայց մենք գիտենք որ սաքա երկոքեան մէկմէկ ամենևին ճշմարիտ հայ չեն ընդունիր, ինչպէս որ կարգացած ենք իւրեանց վիճաբանութիւնքը։ Ի՞նչ պատասխան կը տայ մեզ այս մասին Պ. Զամուրճեանը, կոնդակի սխալականութիւնը կընդունի՞, թէ իւր անվերջ վիճաբանութիւնը կուրանայ Հայկունոյ հետ։ Երկուսէն մէկը կը խնդրենք։

Թող իմանայ Պ. Զամուրճեանը, որ իւր հրատարակած կոնդակին տարագրող Մատթէոս Հայրապետը Պ. Շանշեանի տեսչական հաստատութեան կոնդակի մէջ այս խօսքերն ունի գրած «Թէ և՝ ի լոյ և եթ հաւատի երկալ էաք ազգասիրութեան և հոգեւոր ազնուութեան յարդելոյն Պետրոսի Շանշեանց, որ երբեմն բաւական աւուրքը՝ի միջոցս կենդանութեան արժանայիշատակ նախորդին մերոյ Տեառն Ներսէսի Ծառայեալ է ազգասիրական եռանդուն անձնուիրութեամբ, որ յետ կենաղաւելոյ Հանդուցելոյն՝ի Տէր, երեալ՝ի պաշտամանէն բնակէր՝ի Պետերբուրգ լի ազգասիրութեան ոգւով, ասն սիրելին մեր՝ի Տէր, արժանին գովութեան ներկայացեալ առաջի մեր՝ հասու ազնուութեան հոգւոյ նորա երաք։» և այլն (19 սեպտ. 1863 ամի Ն. 452։ տես յարձանագրութիւն կաթողիկոսական կոնդակաց՝ի Ս. Էջմիածին)։

Թող իմանայ Պ. Զամուրճեանը, որ Պ. Մուրատեանն էս ոչ միայն չէ «մերժուած Ներսիսեան դպրոցէն» (ինչպէս չամաչելով կը գրէ Նրեւակի մէջ) այլ այսօր էս նոյն ուսումնարանն բաց է իւր առաջ, և ահա իւր վարած պաշտօնակատարութեանց համար ստացած գոհութեան վկայագրի պատճէնը։

«Տուաւ այս վկայագիր՝ի Հոգաբարձութենէն Ներսիսեան Հայոց ազգային հոգևոր դպրոցի Պ. Գարեգինի Մուրատեանց առ այն, զի որպէս տեսանի՝ի գործոց դպրոցին, նա ըստ հընարաւորեանց և ըստ անօրէնութեան կանոնարութեան դպրոցիս կարգեալ է՝ի պաշտաման՝ի ամին — ի՝ 1857 ամի՝ ուսուցիչ Հայոց լեզուի յերկրորդ և յերրորդ դասատանս, ՝ի 1862 ամի՝ ուսուցիչ գրականական տեսութեան Հայոց՝ի չորրորդում դասատան, և ապագ վերակացու՝ի վրայ որդեգիր (գիշերօթիկ) և երթևեկ աշակերտաց և միանգամայն օգնական Տեսչի՝ և՝ի 1863 ամի՝ պաշտօնակատար Տեսչի ազատ մնալով՝ի վերակացութենէն, և դասատիկ պաշտամունս կատարեալ է նա ամենայն արիութեամբ և ջերմեռանդութեամբ, և որ մեծն է՝ գովելի բարերարութեամբ։ Ի՝ սուգութիւն որոյ ասաւ նմա այս վկայական՝ի ցոյց շնորհակալութեան՝ի կողմանէ Հոգաբարձութեանս, պարտուպատշաճն ըստորագրութեամբ և դրոշմամբ դպրոցական կնքոյ, ՝ի 10 օգոստոսի 1864 ամի Ն. 242 Թիֆլիզ։» (յիշեալ թուական համարով արձանագրեալ դասանի՝ի դպրոցին)։

(Ստորագրութիւն հոգաբարձուաց եւ կնիք դպրոցին)

Զարմանալին այս է, որ 1864 ին ուսումնարանի վարչութիւնն այս վկայագիրն ունի տուած Պ. Մուրատեանին իւր անընդհատ պաշտօնակատարութեանց համար, և Պ. Զամուրճեանը 1863 թուականէն արդէն դպրոցէն մերժուած կը գրէ, այն ինչ ամենաարձր պաշտօնը այն ժամանակն ունի ստացած։ Երդեօք Երեւակի խմբագիրը պիտի կարմրի՞ իւր անհեթեթ ստախօսութեան վրայ։ Երդեօք պիտի ամաչէ՞ թէ իւր խարդախ թղթակցին պիտի մերժուի։ Բայց մի՞թէ ինքն էս մերժուող չէ, որ խարդախներուն բերան կը գտնոյ և ստոտկատարաց տեղեկութիւնք կը հրատարակէ։ Աւելի լաւ կանէ Պ. Զամուրճեանը, որ իւր անարեւոյթ թղթակիցը յերեւան հանէ, ապա թէ ոչ՝ այս անամօթ ստախօսութեան աղբը իւր վրայէն յաւիտեան չի սրբուիր։ Թող լաւ իմանայ Պ. Զամուրճեանը, որ Պարարատու դպրոցի հոգաբարձութիւնն էս ամենամեծ գոհութեան վկայագիր ունի մեզ տուած

Պատրիարքի կոնդակներէն յետոյ, որ երթէ մեզ չի հաւատար, կարող է այժմեան տեղական առաջնորդ Սարգիս սրբազան արքեպիսկոպոսի ձեռքով ուսումնարանի արձանագրութիւններէն ստանալ, ընդ նմին և շատ թղթեր, որոնք կը պարունակեն իրենց մէջ ժողովուրդի սիրոյ եռանդը և ակնկալութիւնը ապագայ սերնդոց յառաջդիմութեան և տեսչի բարեմասնութեանց համար։ Ուրեմն Պ. Շանշեանի և Մուրատեանի գասախարակութեան վկաները Զամուրճեանի հրատարակած մեռեալ կոնդակները չեն, այլ կենդանի ժողովուրդը, զգայուն ժողովուրդը իւր մատաղ սերնդով։

Այսօրուան օրս հազարաւոր անձինք կան ուսումնական հայաքնակ քաղաքաց և գիւղից մէջ Պ. Շանշեանի գասախարակութեան շնորհը վայելողք։ Ոմանք հովիւք եկեղեցւոյ, ոմանք արքունի պաշտօնակատարք, ոմանք ուսուցիչք վարժարանաց, ոմանք ուսանողք համալսարանաց, այլ և ոմանք վաճառականք։ Ազգեղեցահայոց, Լեզկիահայոց և Ռուսահայոց մէջ անգամ քահանայք կան, որոնք հայութեան նախնի դարուց Մեսրոպդները հովուելով և պահպանելով՝ Հերքեզեպսոս, Լեզկիսոս և ուսիսոս հայ մանուկները ազգային դասախարակութեամբ կը կրթեն (*)։ Պ. Շանշեանի հարիւրաւոր և հազարաւոր աշակերտաց մէջ մինչև ցայսօր ոչ տեսաւ երբէք մի կրօնասիրոս, կամ մայրենի եկեղեցւոյն անհաւատաց, և ընդհակառակն ոչ՝ չտեսաւ նոցա մէջ ջերմաջերմ հայութիւն, կրօնասիրութիւն, սեր յառաջդիմութեան, սեր ազգի և եկեղեցւոյ։

Թող իմանայ Պ. Զամուրճեանը որ իւր հաւատաքնութեան սև հայհայանքը, իւր չարախօս բարուքանքը, իւր սուտակասպաս բանսարկութիւնքը՝ ոչ թէ արատաւորել, այլ զայրացնել անգամ չեն կարող Պ. Շանշեանին և Պ. Մուրատեանին, քանի որ նոքա իրենց խմբիթարութիւնը իրենց սրտի և խղճի մէջ ունին, քանի որ իրենց Աղգի և եկեղեցւոյ սիրով միայն կապրին, քանի որ հազարաւոր ծնողներ և մանուկներ մխիթարած ունին, քանի որ գզուանօք կը նային այն մարդկանց վրայ, որոնք հաւատոյ սրբութիւնը Երեւակի նման կարճամտութեան առարկայ կը շինեն և իրենց կուրութիւնը և ապիրատութիւնը ատատուածային իմաստութեան և սրատգիտութեան հաւասար կը կարծեն։ քանի որ հաւատացած են Պ. Շանշեան և Մուրատեան, որ չարերը՝ որչափ էլ ատամներ կրճատեն, չարախօսեն, զրպարտեն, գարձեալ՝ ազնուատարութեան, արդարութեան և ճշմարտութեան յաղթանակը անհրաժեշտ է։ Երկինք ու երկիր կանցնին, բայց ճշմարտութիւնը չի անցնիր։

Բայց մենք՝ի փափաքն մեր գրութեան այս միայն կասենք Պ. Զամուրճեանին, որ այսուհետև իւր սրտի հետ խորհրդակցի և ոչ թէ ախանջներու, և կոյր ատելութեան ճանապարհը թողլով՝ ինքզինքը սիրոյ վարժեցնէ, և անշուշտ իւր մարդասէրաց ընթացքը կը փոխէ։ Վասն զի ստատանցի համար անգամ՝ Ս. Թէոդորոսն այսպէս կը բացատրէ։ «Ո՛հ, եթէ ստատանան կարենար սիրել, չարութենէ կը դադրէր։» և այս խօսքով ահա՛ կրկնենք մեր գրուածքը։

Գ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՄԱՌՕՏ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԲՆԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԻՊԷՏՍ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

ՎԱՒԵՐԱՑԵԱԼ

Յազգային Ուսումնական խորհրդոյ

Կեդրոնական Վարչութեան

ԸՆԴ ԱՄԵՆԸ 36 ՊՆԱԿ

Ուրք կը պարունակեն ամրողջ, խառն, կոտորակ և տասնորդական թուոց ամեն գործողութիւնները։ Կ. Պոլսոյ մէջ գործածուած զանազան ազգաց քաշերուն, կշիռներուն և դրամոց արժէքը։ և նաև պարզ ու բաղադրեալ երեքի կանոնի և հեռաւորապէս առուտուրի վերաբերեալ շատ մը խնդիրները լուծելու ամենապարզ և ամենադիւրին եղանակ մը։

Թուաբանական սկզբունքները փոքրը տղայոց իրերավարժական կերպով սովրեցընելու նպատակաւ շինուած է։ իրենց տարիքին յարմար և դիւրմոց բացատրութիւններով և կրթութիւններով։ Դպրոցի համար պիտանի գործիք մը կընոյ համարուիլ։ մէկ օրինակը զանազան դասերու բաժնուած 100 էն աւելի աշակերտաց կընոյ ծառայել։ Արդէն մէկ քանի դպրոցներ այս գնահատելուն օգուտը տեսած են։

Կը ծախսուի ամեն գրամաճառաց քով և մանաւորապէս Մեծ–Նոր խանին վերի յարկը թիւ 10 սենեակը՝ի գին 12 ղուրուշ։ դպրոցի համար 100 և աւելի թուով մէկանց առնողներուն հիւրնակը կը խոստանայ մեծ զեղչում ընել գնոյն վրայ։

ՈՐԹԷՕԳՐԻԿ

Կամ լաւ խաղող, զատրթարար եւ ուժան զուտ գինի ճաշակելու մէկ հատիկ՝ միջոց

Երդոյ Պ. Մ. Թիւրխիւդեան՝ ընթերցասէր հասարակութենէն մեծ իրաւունք տեսնելուն, այս օգտակար գրքին մեացած օրինակները միայն 200 ի չափը 5 ղուրուշի (փոխանակ 25 ղուրուշի պիտի նուիրէ ազգայնոց, որն որ ուղղագրական ծախսուց կէս գինէն ալ շատ վար է։ կրնանք ըսել թէ մի միայն պատկերաց գինն ալ չէ։

Այս գրքէն այգիներուն օգուտ հանել ուզողները թող ածագարեն ուրեմն։ վասն զի ճիշդ ժամանակն է հիմա։ բայց կանխաւ կրնան Խարթաղի այգեգործներէն ստուգել որթածաղկին օգուտները։

Այս գիրքը կը ծախուի Մահմուտ փաշան Յովսէփ Գոֆֆեանի խանութը և ուրիշ ամեն հայ գրավաճառաց քով։

ՊՆԱԿՔ ԻԲԵՐԱՎԱՐԺԱԿԱՆՔ

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԷ

ՎԱՒԵՐԱՑԵԱԼ

յԱզգային Ուսումնական խորհրդոյ

Կեդրոնական Վարչութեան

ԸՆԴ ԱՄԵՆԸ 36 ՊՆԱԿ

Ուրք կը պարունակեն ամրողջ, խառն, կոտորակ և տասնորդական թուոց ամեն գործողութիւնները։ Կ. Պոլսոյ մէջ գործածուած զանազան ազգաց քաշերուն, կշիռներուն և դրամոց արժէքը։ և նաև պարզ ու բաղադրեալ երեքի կանոնի և հեռաւորապէս առուտուրի վերաբերեալ շատ մը խնդիրները լուծելու ամենապարզ և ամենադիւրին եղանակ մը։

Թուաբանական սկզբունքները փոքրը տղայոց իրերավարժական կերպով սովրեցընելու նպատակաւ շինուած է։ իրենց տարիքին յարմար և դիւրմոց բացատրութիւններով և կրթութիւններով։ Դպրոցի համար պիտանի գործիք մը կընոյ համարուիլ։ մէկ օրինակը զանազան դասերու բաժնուած 100 էն աւելի աշակերտաց կընոյ ծառայել։ Արդէն մէկ քանի դպրոցներ այս գնահատելուն օգուտը տեսած են։

Կը ծախսուի ամեն գրամաճառաց քով և մանաւորապէս Մեծ–Նոր խանին վերի յարկը թիւ 10 սենեակը՝ի գին 30 ղուրուշ։ բայց 10 և աւելի օրինակ մեկանց առնողին աւելի ուժան գնով տալ կը խոստանայ հեղինակը։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Պէշիկթաշի Եէնի Մահալէն Օհլամուրի գեղաղուարդ զբօսավայրին վրայ նայող խիստ գեղեցկագիր սեղմ կայ ուրթ հարիւր կանդուն տարածութեամբ։ Այս տեղը՝ ծախու ըլլալով, ուզողը լրագրոյս Խմբագիր–Տնօրէնին հետ պէտք է խօսի։

ԹՈՒՂԹ

ԵՒ ԳՐՈՒԹԵՒՆ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆԻՆ ԴՌԱՆ ԿԻՑ ԹԻՒ 12 ԵՒ 14 ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵԾ ԵՒ ՄԱՆՐ ՎԱՃԱՌՄՈՒՆՔ

Յ. ԱՐՇԱԿ ԵՒ ԸՆԿ.

Պատիւ ունին արդոյ հասարակութեան ծանուցանելու, որ ամեն տեսակ թուղթեր և գրութեան պիտոյքներ, ինչպէս տետրակներ, կազմարներ, ընդօրինակութեան մատեաններ, գրիչ, մելան, կնքամոմ, կանոն, գրաւազ, և այլն և այլն Լերոպոյոյ գործարանայ հետ ուղղակի յարաբերութեանց շնորհիւ կարող են պօլսոյ ամեն թղթավաճառներէն աւելի ուժան գներով ծախելու թէ մանուկով և թէ հատով ուզողներու։ հասարակութեան դիւրութեանը համար վերջին գիները օրինակներուն վրայ նշանակուած են, մանուկով կամ շատ առնողներուն համար օրինաւոր զեղչ–ըլլալու պայմանաւ։ Գաւառներէն թուղթ և այլն ուզողները կրնան դիւրութեամբ ստանալ, և այնպիսեաց օրինակներն ալ կը զրկուին, ծախքը իրենց վրայ ըլլալով։ Նամակները պէտք է վճարուած ըլլան։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 9 ՅՈՒՆԻՍ	Շաբ. 4	Բ. 6	Գ. 7	Դ. 8	Ե.	Ուր.
	Գրչ.	Գրչ.	Գրչ.	Գրչ.	Գրչ.	Գրչ.
Օսմանեան լիրա Մէջ	104.25	104.25	104.25	104.25		
Քսանոյ արծաթ						
Էսհամը ումումի	30.27	30.15	30.20	30.22		

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 9 ՅՈՒՆԻՍ

ԱՐՄՏԻՒՐ		ՄԵՏԱՔՍ	
Յորենթայղան կարծր	—	Պրուսա կարճ թէֆթէ	510—520
» Իսմայիլ »	—	» երկան »	530—540
» Ռում. Պալէրք	24—26	» խոզակ չոր	—
» Կալաց	—	Շաքի հօխան ֆրանք	56—60
» Վառնա	25—26	» 4 պաճախ »	—
» Խարիպլ կակուղ	18—22	» Խարապաղ »	—
» Կալաց »	20—24	» Պարկաս »	52—54
» Պուրկաղ »	23—25	» Երկրորդ »	—
» Պալէրք »	23—25	» Մահալրճ »	—
» Վառնա »	24—25	» Պանորմա »	—
Եգիպտացորեն կալաց	—	» Կէյլէ »	—
Գարի	11 – 12		

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Բամպակ Պալրքէսէր	հօխայ	— 9
» Կէյլէ	»	—
» Ատանա	»	—11
» Ռուսաստան	»	— 8.10
Բուրդ Էնկիւրի լուացված	»	—17
» » չլուացված	»	— 8
» Պալրքէսէր չլուաց.	»	— 8.20
Ճէյրի Էնկիւրիւ	»	—15.20
» Թոխատ	»	—13
» Զորում	»	—13
Մաղը սեւ	»	—13
» Ճերմակ	»	— 7
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	—40
Աֆիոն Պալրքէսէր	»	—190
Քիթրէ Տերեւ բանուած	»	20—24
Սալէպ Տամկաստանի	»	13—14
Մեղրամոմ դեղին Տրապիզոն	»	—23
» » Անատօլու	»	—22
Սուսամ Ռումէլիի	»	—
Կտաւատի հունտ Ռումէլիի Քիլէ		—
» » Պանորմա	»	—
Զէթի Այվալըդ	հօխայ	— 7.20
» Կրիտա	»	— 7
Աճառ (Սապոն) Դանտիա	»	— 6
» » Միտիլլի	»	— 5
Բրինձ Եգիպտոս Բէչիտ	»	— 4
» Տիմեաթ	»	—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Խանվէ Ռիսօ եւ Գափօ 100	հօխան	950—1050
» Մատթին »	»	—
Շաքար գլուխ 6-10 Լ. Կնդ.	»	—
» փոշի (թօզ)	» »	—
» Հոլ. գլուխ	» »	—300
» Փոշի	» »	—260
Գաղղ. գլուխ	» »	—290
» Փոշի	» »	—250
Անագ (գալայ)	» »	—680
Պղպեղ (պիպէռ)	հօխայ	— 6
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա	»	—135
» » Մատրաս	»	—120
Անուշադր (Նըշատըր)	»	— 6.20
Պղպատ (Զէլիք)	մնատուկ	—180
Կապար (Գուրշուն)	»	— 3.20
Թիթեղ (Թէնէքէ) զոյգ մնտ.	»	—350
Զինք սախտակ թիւ 7—12	Հիոյ	— 6.10
Երկաթ Անգ. ճողաձեւ	Կնդ.	68— 70
» Բեւեռցու	»	72— 73
» Տախտակ 1—14	»	100—110
» Բոլորակ	»	135—140
» Ռուսիոյ	»	120—130
Բարֆիձա Վարիլ 39	Հիոյ.	— 98
Իսթիւլէճ ճէն. զոյգ	Մնտ.	—250
» Պէրճ.	»	—180
» Թրիէսթ	»	— 80
Սքառմաչէթ վիէննա	հօխան	— 15
» Թրիէստ եւ Գաղղ.	»	— 14

Այս լրագիրը շաբաթը երկու անգամ կելլէ Հորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը։ Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ Կ. Պոլիս Զինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ դուրսերը նոգաբարձուներն են։

ԻԶՄԻՐ. Յարութիւն աղա Տեփեան.

ԵԳԻՊՏՈՍ. Պօղոս էֆենտի Կարապետեան.

ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ։ Մանուսի Սուքիաս աղա Գալուստեան։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ Խաչատուր Էլմասեան։

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.

ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Աբրահամ աղա Արա խա չրան.

ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յարութիւն աղա Ճամհեան.

ՎԱՆ. Գրիգոր աղա Խաճանեան.

ԵՐԶՆԿԱ. Ընքերցասիրաց Թանգարան.

ԱՏԱԲԱԶԱՐ. Մանուսի Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան։

Ուրիշ քաղաքներուն ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղերուն մէկուն հետ կրնայ բդրակցիլ։

Խմբագիր–Տնօրէն

Կ. Ս. ԻԹԻԻՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

Կ. ՊՕԼԻՍ ՋԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

մուր։ երես 435)։ Այն Զամուրճեանը՝ որ այնքան փառասիրիր է ճիղուիթականութեան, որ Պասքալայ աղօթքը արժան չի համարիր թարգմանել՝ ասելով «ճիղուիթներու դէմ գաւառական նամակները գրող մարդուն առ Աստուած սէրը այնքան տաք չկրնար ըլլալ, որ չինած աղօթքը կարդացողները ջերմեռանդութեան չարժէ» (տես նոյն թարգ. 536)։ Այն Զամուրճեանը՝ որ Հայաստանեայց եկեղեցին մոլորեալ քարոզող Գաթրճեանի Տարերութեան գրքին մէջ կը գտնուի իբրեւ մի հատ ուղղափառ. այն Զամուրճեանը՝ որ երբեմն իւր Զոհալով նշաւակուել է իբրեւ պապական, եւ հայոց պարբերական գրիչներով միշտ քարոզուած է որպէս լուսոյ եւ յառաջադիմութեան խոչընդակ. այն Զամուրճեանը՝ ի հարկէ ուրախ սրտով չէր կարդար Պ. Շանշեանի քրիստոնէական աշխատասիրութիւնը, որոյ առջեւ իւր բաղմամեայ ճգունքը կոչնչանան եւ կը ցնդին՝ որպէս մառախուղ առաջի արեգական։ Բայց այս բաւական չէ. ուրիշ անգամ մենք աւելի ընդարձակ կը խօսինք թէ այս եւ թէ մեր վարդապետանալու մասին դրած բանսարկութեան դէմ։

Ծ. Հ.

* Երջանկայիշատակ Ներսէս Կաթողիկոսը բազմաթիւ Զէրքէզահայ եւ Ուտիահայ մանուկներ բերել տալով Ներսիսեան դպրոցը Պ. Շանշեանի տեսչութեան ժամանակ՝ յանձնեց նորա հսկողութեանը, եւ հայերէն խօսիլ անգամ չփմացողներ՝ օրինաւոր ուսմունք ուսան, քահանայ ձեռնադրուեցան եւ ուսուցիչ կարգուեցան իւրեանց հայրենակցաց համար։ Բայց յայտնի՞է՝ երբոր դաւառներէն խնդրագրով քահանայացուներ կառաջարկէին ձեռնադրութեան համար, երանելի Հայրապետը նախ Պ. Շանշեանի կը յանձնէր, որ գոնէ վեց ամիս կամ մի տարի ուսուցանէ հարկաւոր ուսմունքները, որոնց համար առանձին դասկար որոշուած դպրոցի մէջ, եւ ապա հրաման կուտար ձեռնադրուելու։ Մենք մեր աչքով տեսել ենք քահանայացու հայրը իւր որդւոյ հետ ուսմունք սովրելիս նոյն վարժարանի մէջ։

Ծ. Հ.

ԹՈՒՂԹ

ԵՒ ԳՐՈՒԹԵՒՆ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆԻՆ ԴՌԱՆ ԿԻՑ ԹԻՒ 12 ԵՒ 14 ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵԾ ԵՒ ՄԱՆՐ ՎԱՃԱՌՄՈՒՆՔ

Յ. ԱՐՇԱԿ ԵՒ ԸՆԿ.

Պատիւ ունին արդոյ հասարակութեան ծանուցանելու, որ ամեն տեսակ թուղթեր և գրութեան պիտոյքներ, ինչպէս տետրակներ, կազմարներ, ընդօրինակութեան մատեաններ, գրիչ, մելան, կնքամոմ, կանոն, գրաւազ, և այլն և այլն Լերոպոյոյ գործարանայ հետ ուղղակի յարաբերութեանց շնորհիւ կարող են պօլսոյ ամեն թղթավաճառներէն աւելի ուժան գներով ծախելու թէ մանուկով և թէ հատով ուզողներու։ հասարակութեան դիւրութեանը համար վերջին գիները օրինակներուն վրայ նշանակուած են, մանուկով կամ շատ առնողներուն համար օրինաւոր զեղչ–ըլլալու պայմանաւ։ Գաւառներէն թուղթ և այլն ուզողները կրնան դիւրութեամբ ստանալ, և այնպիսեաց օրինակներն ալ կը զրկուին, ծախքը իրենց վրայ ըլլալով։ Նամակները պէտք է վճարուած ըլլան։